

Bomenbeleidsplan 2017

leiderdorp

Opdrachtgever

leiderdorp

Projectcode

16282

Datum

27 maart 2017

Status

Definitief

leiderdorp

Voorwoord

Voor u ligt het Bomenbeleidsplan van de gemeente Leiderdorp. Binnen de gemeentegrenzen staat een bovengemiddeld aantal bomen, zo'n 0,6 boom per inwoner. Het landelijke gemiddelde ligt op 0,5. Er zijn circa 17.000 bomen waar inwoners van deze groene gemeente van kunnen genieten. Samen met al het andere groen zorgen de bomen voor het groene karakter. En dat wil de gemeente graag zo houden. Bomen geven sfeer aan een stedelijke omgeving en ze zijn goed voor onze gezondheid. Maar dan moeten onze bomen wel gezond blijven en onderhouden worden.

De ambitie van de gemeente Leiderdorp voor haar bomen is samenwerken en verbinden. Investeren in goede, veilige en gezonde bomen. Waarbij de focus ligt op kwaliteit, niet op kwantiteit. Dat bereiken we door het huidige bomenbestand te versterken en te beschermen. Om deze ambitie waar te maken hebben we de hulp nodig van u, als inwoner van Leiderdorp. In dit Bomenbeleidsplan leest u hoe de gemeente Leiderdorp wil omgaan met de bomen om zo haar ambitie waar te maken.

leiderdorp

Inhoudsopgave

Samenvatting	1
Leeswijzer	3
1. Basis voor een bomenbeleid	5
2. Bomen in Leiderdorp	13
3. Beheer en onderhoud	19
4. Bomen in de openbare ruimte	31
5. Communicatie	37
Bijlagen	39

Samenvatting

Leiderdorp heeft als ambitie om alle bomen binnen de gemeentegrenzen duurzaam en effectief te beheren. Extra aandacht is er voor het behoud van de waardevolle en structuurversterkende bomen.

De gemeente Leiderdorp heeft een bomenbestand met meer dan 17.000 bomen, waarbij een groot deel rond de 30 à 35 jaar is. Het gemeentebestand bevat op dit moment 0,6 boom per inwoner, dat is meer dan het landelijke gemiddelde van 0,5 boom per inwoner. Ruim 80% van deze bomen verkeert in goede gezondheid. Vijf boomsoorten bepalen meer dan de helft van het gemeentelijke bomenbestand: gewone es, esdoorn, zwarte els, prunus en zomereik.

Een aantal van die circa 17.000 bomen is aangewezen als waardevol. De snoeivorm, grootte, leeftijd of de boomsoort is hierbij karakteristiek. Welke bomen dit zijn? Ze zijn opgenomen op de 'Lijst bijzonder waardevolle bomen'. Alle bomen samen zorgen ervoor dat de gemeente een groene uitstraling heeft. De waardevolle bomen nemen daarbij een belangrijke plaats in. Een boom kan een waardevolle boom worden als er sprake is van één van de gestelde criteria, rekening houdend met de belangrijke randvoorwaarden.

De bomen in de openbare ruimte worden door verschillende partijen 'gebruikt'. Fietzers, wandelaars, weggebruikers maar ook projectontwikkelaars en nutsbedrijven. Het is belangrijk om zorgvuldig met de bomen om te gaan. Al in de ontwerpfase van een project moeten bomen meegenomen worden. Eventuele problemen kunnen zo voorkomen worden. Afstemming met de afdeling ruimtelijke ontwikkeling van de gemeente is hierin belangrijk.

Alle Leiderdorpse bomen worden iedere 3 jaar onderzocht. Zo weten we of ze voldoen aan de door de gemeente te handhaven omgevingsveiligheid. Als hieruit blijkt dat één of meerdere bomen meer aandacht verdienen, dan wordt dit in gepland. Planmatig beheer voorkomt achterstallig onderhoud. De bomen worden veiliger, groeien beter op hun standplaats en vergen minder onderhoudskosten. Goed onderhoud voorkomt overlast. Een up-to-date beheerplanning stemt de juiste werkzaamheden af op de periode van het jaar.

Ondanks de ambitie van de gemeente om de bomen duurzaam en effectief te beheren, kunnen ziekten en aantastingen de conditie van de bomen aantasten. Het kan het duurzame voortbestaan in gevaar brengen. Het is niet mogelijk om een eenduidig beleid te formuleren om ziekten en aantastingen te voorkomen. Maar het is wel mogelijk om in te schatten welke boomziekten en aantastingen zouden kunnen optreden. Als een ziekte of aantasting onder de Plantenziektenwet valt, bestrijdt de gemeente deze proactief. Het gemeentelijke 'Protocol boomziekten en -plagen in het openbaar groen' maakt per aantasting inzichtelijk welke boomsoorten of cultuurvariëteiten vatbaar zijn. Ook beschrijft het protocol het ziektebeeld, de vormen van verspreiding en hoe verdere verspreiding te voorkomen.

Ziekten en aantastingen kunnen uiteindelijk ook overlast geven in de openbare ruimte. Maar overlast of hinder door bomen kan ook komen door (zwarte) schaduwwerking, bestratingsopdruk, insecten, vallende bladeren en takken en vruchtval. De gemeente Leiderdorp heeft duidelijk richtlijnen opgesteld over wat onder overlast wordt verstaan. Zo zijn de uitgangspunten voor iedereen helder. Veel overlast van bomen kan voorkomen worden door vooraf weloverwogen beheerkeuzes te maken.

In sommige gevallen is de overlast zo groot dat de boom gekapt wordt. Elk besluit om een omgevingsvergunning te verlenen of te weigeren voor het kappen, is goed onderbouwd. Dit is belangrijk om in een vergelijkbare situatie een gelijk oordeel te geven. Daarom hanteert de gemeente Leiderdorp de 'Checklist Verordening op de beplantingen'. Zo kan er een afweging worden gemaakt tussen behoud of verwijdering van een of meerdere bomen. Iedere verwijderde boom (behalve als er sprake is van gemeentelijke dunning) wordt vervangen, zo blijft het bomenbestand op peil en blijft op alle locaties het gewenste eindbeeld intact. Het vervangen van bomen kan op verschillende manieren. Het één op één herplanten met dezelfde boomsoort is de meest voor de hand liggende optie. Soms kan er gekozen worden om minder bomen aan te planten omdat er bijvoorbeeld onvoldoende groeiruimte is. De keuze valt dan op kwalitatieve herplant, minder bomen met betere ontwikkelingsmogelijkheden. Is het niet mogelijk om een boom te herplanten, dan wordt er een bedrag gestort in de gemeentelijke 'Voorziening Groen'.

Bij het inrichten van de openbare ruimte met bomen gelden de normen en voorschriften zoals vermeld in het Handboek Bomen 2014 van het Norminstituut Bomen. Dit is een zorgvuldige bundeling van gestandaardiseerde procedures, normen en kwaliteitseisen die betrekking hebben op de uitvoering van werkzaamheden in, rond en met bomen. De gemeente Leiderdorp is licentiehoudster en is ervoor verantwoordelijk dat ieder die in opdracht van de gemeente (advies)werk aan of rond bomen uitvoert, handelt volgens het Handboek Bomen.

Samenwerken en verbinden wil de gemeente Leiderdorp onder andere bereiken door haar inwoners meer te betrekken bij de bomen. Door het geven van informatie en het bieden van gerichte educatie kan meer interesse en draagvlak worden gecreëerd voor de gemeentelijke bomen.

leiderdorp

Leeswijzer

Dit Bomenbeleidsplan geeft aan hoe de gemeente Leiderdorp wil omgaan met haar bomen. Door in te zetten op een samenhangend beleid, investeert de gemeente in haar groene karakter.

In hoofdstuk 1 is er aandacht voor de diverse wettelijke kaders en beleidskaders waar rekening mee gehouden moet worden om tot een goed Bomenbeleidsplan te komen. Ook geeft dit hoofdstuk de visie en ambitie weer van de gemeente Leiderdorp ten opzichte van bomen.

Hoofdstuk 2 gaat verder in op het bomenbestand binnen de gemeentegrenzen. Zijn er waardevolle bomen? Wat zijn markante boomlocaties? Op deze en andere verwante vragen wordt in dit hoofdstuk antwoord gegeven.

Hoofdstuk 3 geeft ons handvatten hoe om te gaan met bomen. Diverse partijen maken gebruik van de openbare ruimte. Fietsers, wandelaars, weggebruikers maar ook projectontwikkelaars en nutsbedrijven. Allen stellen eigen eisen aan de leefomgeving. Bomen zijn waardevol voor mens en milieu, daarom is het belangrijk om er zorgvuldig mee om te gaan. Dit hoofdstuk gaat verder in op de hoofdvraag: Hoe gaan we om met de bomen? Bij ziekten en plagen, als we last hebben van de bomen, maar ook: hoe kunnen we ervoor zorgen dat de bomen veilig en gezond blijven?

Hoofdstuk 4 behandelt de algemene vraag: 'Hoe gaan we om met onze bomen in de openbare ruimte?' Bijvoorbeeld: hoe kunnen we de bomen beschermen tijdens werkzaamheden?

Hoofdstuk 5 ten slotte geeft de communicatielijnen weer, zowel intern als extern.

1. Basis voor een bomenbeleid

De gemeente Leiderdorp mag zich met recht een groene gemeente noemen. En dat wil de gemeente ook graag blijven. Investerings en heldere afspraken zijn hierbij van belang. Het voorliggende Bomenbeleidsplan geeft aan hoe de gemeente Leiderdorp wil omgaan met haar bomen. Door in te zetten op een samenhangend beleid, investeert de gemeente in haar groene karakter. Het Bomenbeleidsplan omvat inrichting en ontwerp, beheer en onderhoud, regelgeving en communicatie.

Dit Bomenbeleidsplan is zowel bestemd voor inwoners als voor de gemeente, maar ook voor alle andere belanghebbenden bij de bomen in Leiderdorp.

Wettelijke kaders en beleidskaders

Om tot een goed Bomenbeleidsplan te komen moet rekening worden gehouden met de diverse wettelijke kaders en beleidskaders.

Wettelijke kaders

Op het niveau van wet- en regelgeving zijn het Burgerlijk Wetboek, de Wet natuurbescherming en de Verordening op de beplantingen van belang. Hierna worden de relevante onderdelen daaruit kort toegelicht.

Burgerlijk Wetboek

In het Burgerlijk Wetboek (BW) worden, onder meer, rechten en plichten omschreven van (grond)eigenaren en beheerders en van partijen die een overeenkomst of contract zijn aangegaan. Het BW heeft, door het benoemen van de 'zorgplicht', directe invloed op de omgang met veiligheidsrisico's bij bomen en op de uitvoering van bij aannemers uitbestede werkzaamheden aan bomen. De zorgplicht leidt tot de verplichting van een boomeigenaar om een zorgvuldig beheer te voeren, dat de veiligheid van de (openbare) ruimte rond de bomen garandeert.

Wet natuurbescherming 2017

Per 1 januari 2017 voegt de nieuwe 'Wet natuurbescherming' drie bestaande wetten samen: de Flora- en faunawet, de Natuurbeschermingswet 1998 en de Boswet. Ook het 'Besluit uitvoering Europese Houtverordening' zal hierin worden opgenomen. Gedeelten van de bestaande wetgeving worden integraal in de nieuwe wet opgenomen, andere gedeelten veranderen inhoudelijk of worden samengevoegd. Onder de nieuwe Wet natuurbescherming 2017 vallen onder andere de Natuurvisie, de bescherming van soorten en gebieden en de bescherming van houtopstanden. De *hierna* volgende paragrafen lichten de onderdelen afzonderlijk toe.

Natuurvisie

Het Rijk en de provincies stellen een Natuurvisie op voor behoud en versterking van biologische diversiteit en de bescherming van waardevolle (cultuurhistorische) landschappen en het duurzaam beheer van houtopstanden. Deze natuurvisies zijn richtinggevend voor structuurplannen, beheerplannen en (op termijn) onder de nieuwe Omgevingswet (2019) voor de (grotendeels nog op te stellen) Omgevingsplannen van provincies, waterschappen en gemeenten.

Bescherming van soorten en gebieden

De aanwijzing, instandhouding en bevoegdheden betreffende Natura 2000-gebieden, overige nationale natuurgebieden en planten- en diersoorten zijn hierin geregeld. De Habitatrichtlijn en Vogelrichtlijn (dit is een -hogere- Europese regelgeving) vormen hiervoor de basis, aangevuld met specifieke Nederlandse soorten. Een groot deel van de bestaande Flora- en faunawet is opgenomen. Wel zijn de lijsten van beschermde soorten aangepast. Voor de beschermde soorten en gebieden geldt een verbod op verstoring, vernieling, doden en verhandelen met een aantal uitzonderingen en mogelijkheden voor ontheffing. Deze verboden en uitzonderingen zijn van belang bij praktisch alle werkzaamheden aan en rond bomen. Grenzend aan het grondgebied van Leiderdorp zijn diverse Natura 2000-gebieden aangewezen. Delen van de polders vallen binnen het Natuurnetwerk Nederland (voorheen de EHS). Ook zijn een weidevogelgebied en een ecologische verbindingzone aangewezen.

Bescherming van houtopstanden

Een groot deel van de Boswet gaat op in de nieuwe Wet natuurbescherming. In de Boswet is instandhouding van het bosareaal in Nederland geregeld door bescherming van houtopstanden buiten de bebouwde kom. Houtopstanden die onder de Boswet vallen bestaan uit een met bomen beplant oppervlak van 10 are of meer, of een rijbeplanting van meer dan 20 bomen. In de praktijk moet er een melding worden gedaan bij het kappen van deze houtopstanden (meldingsplicht of kapmelding). Daarnaast moet een perceel binnen 3 jaar opnieuw zijn ingeplant. Op de Boswet gelden de *volgende* uitzonderingen:

- Houtopstanden op erven en in tuinen, hier geldt de plaatselijke verordening (zie hierna);
- Wegbeplantingen en eenrijige beplantingen langs landbouwgronden die bestaan uit niet-geknotte wilgen en populieren;
- Grienden en hakhout dat periodiek wordt gekapt;
- Italiaanse populieren, linden, paardenkastanjes en treurwilgen;
- Vruchtbomen en windschermen rond boomgaarden;
- Fijnsparren, geteeld als kerstbomen;
- Dunning als verzorgingsmaatregel van de overblijvende houtopstand;
- Vellingswerkzaamheden in het kader van de uitvoering van een bestemmingsplan.

Verordening op de beplantingen 2009 (wordt geactualiseerd in 2017)

Voor publieke bomen met een stamdiameter (dwarsdoorsnede) van meer dan 15 centimeter (gemeten op 130 cm boven maaiveld) geldt een vergunningplicht voorafgaand aan het vellen. Dit is vastgesteld in de Verordening op de beplantingen. Bij bomen op private grond moet alleen een omgevingsvergunning, activiteit kappen, worden aangevraagd wanneer het gaat om bomen die zijn opgenomen op de 'Lijst bijzonder waardevolle bomen'. Het college kan het (voorgenomen) vellen verbieden als een boom ecologische, cultuurhistorische of dendrologische waarden bezit of wanneer het een monumentale of waardevolle boom betreft.

Monumentale bomen uit het landelijk register van monumentale bomen van de landelijke Bomenstichting zijn opgenomen op de 'Lijst bijzonder waardevolle bomen' van de gemeente Leiderdorp. Binnen de bebouwde kom bevindt zich 1 'landelijke' boom, buiten de bebouwde kom zijn er op 4 locaties in totaal 16 'landelijk monumentale bomen' aanwezig.

Beleidskaders

Het beleid ten aanzien van de Leiderdorpse bomen wordt mede bepaald door vastgestelde visies en plannen van de provincie Zuid-Holland en het Samenwerkingsverband Leidse Regio. Daarnaast heeft de gemeente Leiderdorp een eigen toekomstvisie, structuurvisie, een groenstructuurplan en bestemmingsplannen waarin groen-gerelateerde zaken, waaronder bomen, zijn opgenomen. De relevante onderdelen worden *hierna* kort toegelicht.

Visie Zuid-Holland 2020

De 'Visie Zuid-Holland 2020' streeft, voor zover het groen betreft, naar overzichtelijk groen, waarbij de polderlandschappen en de daarin gelegen dorpen en steden met elkaar verbonden zijn.

Beleidsvisie Groen Zuid-Holland (2012)

De Beleidsvisie Groen bevat de koers en uitvoeringsstrategie van de provincie Zuid-Holland. De provincie wil:

- Een samenhangend en gedifferentieerd recreatief aanbod dat aansluit op de vraag van de gebruiker. Verbeteren van de recreatieve netwerken en een kwaliteitsslag van de bestaande groengebieden zijn belangrijke prioriteiten;
- Vanuit haar nieuwe rol en positie werken aan het remmen van de verdere afname van de biodiversiteit in Zuid-Holland;
- Een duurzame economische basis voor de grondgebonden landbouw en maakt daarbij maximaal gebruik van de mogelijkheden die het nieuwe Europese Gemeenschappelijke Landbouwbeleid gaat bieden.

Zo wil de provincie de bestaande groene ruimte nog beter en meervoudiger gaan benutten. Dat doet zij door ruimte te bieden aan groenbeleving, biodiversiteit en agrarisch ondernemerschap.

Omgevingsvisie 2040 'Hart van Holland'

De gemeenten Katwijk, Noordwijk, Oegstgeest, Teylingen, Kaag en Braassem, Leiderdorp, Leiden, Zoeterwoude, Voorschoten en Wassenaar werken samen aan een gebiedsomgevingsvisie. Deze 'Visie 2040' moet straks antwoord geven op de vraag hoe om te gaan met de doorlopende veranderingen die invloed hebben op de omgeving. Het gesprek hierover wordt op verschillende manieren georganiseerd. Er vinden gesprekken plaats met bewoners en partijen in het gebied.

Toekomstvisie Leidse Regio 2027 - De kracht van samen optrekken

De gemeenten in de Leidse Regio ontwikkelen gezamenlijk een regionale toekomstvisie. Deze moet richting geven aan het bestuurlijk handelen. Het doel is om "het perspectief van verbinding met de samenleving (bedrijfsleven/ inwoners) in de visie op de toekomst van de Leidse regio te concretiseren".

Het belang van de groene identiteit en de toegankelijkheid van het groen zijn relevante onderdelen waarbij bomen een rol spelen. Er is aandacht voor het versterken en verbinden van de landschappen en van de stad met het ommeland. Innovatie is hierbij belangrijk.

Retailvisie Leidse Regio 2025 (2016)

Eén van de doelen van de economische agenda is het aantrekkelijker maken van het vestigingsklimaat van de Leidse regio door te zorgen voor een complementair aanbod van ruimte voor bedrijven, kantoren en retail. Relevant voor bomen en groen in de retailvisie is de wens om familiegerichte natuur toe te voegen aan winkelgebieden.

Toekomstvisie Leiderdorp 2025 (2012) - Samenwerken en verbinden

Deze toekomstvisie is een raamwerk voor de toekomst van Leiderdorp en dient als kader voor de ruimtelijke en maatschappelijke structuurvisies. Het samenhangend geheel van deze documenten vormt de integrale toekomstvisie. De *volgende* punten zijn van belang:

- Inwoners van Leiderdorp willen samenleven in rust en ruimte, met een open blik naar hun regio;
- De gemeente wil 'het thuisgevoel' van Leiderdorp bewaken en wil de polders toegankelijk maken voor de regio. De dynamiek in het stedelijke gebied waarin Leiderdorp is opgenomen vraagt van de gemeente om te blijven vernieuwen, verbeteren en ontwikkelen. Vragen vanuit de samenleving zijn hierbij belangrijk;
- Samenleven is samen doen, betrokken zijn bij elkaar en verantwoordelijkheid nemen. De gemeente Leiderdorp wil slim verbinden, kritisch kijken naar gemeentelijke taken en efficiënt samenwerken met alle partijen. Leiderdorp is van én voor alle inwoners.

Voor het thema 'ruimte' zijn de *volgende* koersrichtingen benoemd die relevant zijn voor bomen:

- De kwaliteit van de openbare ruimte waar nodig en zo mogelijk handhaven op een bij het gebruik van de ruimte passend niveau;
- Polders en parken hun open karakter laten behouden;
- Het duurzaam in stand houden van buitengebieden, groen en water, evenals het groen binnen de bebouwde kom.

Ruimtelijke structuurvisie Leiderdorp (2015)

De ruimtelijke structuurvisie is een thematische uitwerking van de Toekomstvisie (zie hierboven). In deze ruimtelijke structuurvisie schetst de gemeente de ambities voor de toekomst. De belangrijkste ruimtelijke ontwikkelingen, van belang voor de komende 20 jaar, worden benoemd. Hierbij rekening houdend met trends in de samenleving zoals vergrijzing en veranderende mobiliteit. Ook geeft de visie aan welke rol de gemeente heeft in het verwezenlijken van de ambities. De gemeente zet in op versterking van de identiteit en cultuurhistorische structuren van Leiderdorp. Ook hier is de wens om de polders open en groen te houden.

De *volgende* elementen dienen als kaders bij de afwegingen die de gemeente maakt:

- Zuinig ruimtegebruik, het voorkómen van verrommeling en versnippering;
- Ontwikkelingen mogen de karakteristiek en de groenblauwe en cultuurhistorische kwaliteiten niet schaden, maar moeten deze juist versterken;
- Het (al dan niet op eigentijdse wijze) invulling geven aan de versterking van gebiedsspecifieke kwaliteiten;
- Monotonie (eentonigheid) binnen woongebieden voorkomen, aanbrenge diversiteit waar mogelijk;
- Meerwaarde op het gebied van duurzaamheid, voorkomen van milieuhinder;
- Een ontwikkeling moet zich goed voegen in de directe omgeving en passend zijn bij de waardevolle cultuurhistorische structuren.

Groenstructuurplan Leiderdorp 2000, update 2012

Het doel van het Groenstructuurplan Leiderdorp 2000 is te bepalen waar de structuur van het groen en water in samenhang met het landschap en de ruimtelijke opbouw van Leiderdorp kan worden versterkt. Het vormt een uitwerking van provinciaal beleid, benoemd in de 'Beleidsvisie Groen (2012)'.

De kansen die het ruimtelijke beeld van water, wegen en groen in Leiderdorp bieden, vormen de bouwstenen voor de hoofdgroenstructuur. Dit zijn: 1) de groenblauwe ruggengraat; 2) de landschappelijke contramal en 3) de confrontatie tussen stad en land.

Het versterken van de grote landschapseenheden en het realiseren van verbindingzones daartussen, dat is het streven. Het landelijk gebied dient de openheid te behouden, met duidelijke zichtlijnen en stadsrandzones. De cultuurhistorische elementen moeten versterkt worden en meer samenhang krijgen. Groen moet bereikbaar zijn.

Communicatie is een van de speerpunten, vertaald in de slogan 'Groen Leiderdorp, ook in de toekomst.' Van belang is het contact met de verschillende doelgroepen. Werkzaamheden in het groen moeten gemeld worden, daarnaast is er aandacht voor educatie, beleving, participatie en informatie.

Cultuurhistorische elementen in bestemmingsplannen

Op 1 januari 2012 is het Rijksbeleid Modernisering Monumentenzorg ("Momo") in werking getreden. Onderdeel van dit beleid vormt de aanpassing van diverse wet- en regelgeving, zoals het Besluit ruimtelijke ordening (Bro), Besluit omgevingsrecht (Bor) en het Besluit archeologische monumentenzorg (Bamz). In de bestemmingsplannen is het verplicht om rekening te houden met cultuurhistorie.

De cultuurhistorische waarden uiteten zich onder meer in beplantingen, naast enkele waardevolle gebouwen. Waardevolle houtsingels zijn hierin met een regeling ter bescherming ervan opgenomen.

Monumentale bomen landelijke Bomenstichting

In het landelijke register van monumentale bomen van de Bomenstichting (gevestigd te Amsterdam) zijn 17 bomen opgenomen binnen de gemeentegrenzen van Leiderdorp. Opname in dit register heeft op zichzelf geen wettelijke status, maar doordat deze bomen specifiek worden benoemd in de Verordening op de beplantingen, die deel uitmaakt van de 'Lijst bijzonder waardevolle bomen' van de gemeente Leiderdorp, genieten ze toch bescherming vanuit de gemeente.

Beschermde gebieden

Grenzend aan het grondgebied van de gemeente Leiderdorp zijn enkele gebieden aangewezen als beschermd natuurgebied of Natura 2000-gebied, zoals wordt bedoeld onder de Natuurbeschermingswet (voorheen Wet natuurbescherming 1998). Delen van de Bospolder en de Doeshofpolder vallen binnen het Natuurnetwerk Nederland (NNN, voorheen de EHS). In het natuurbeheerplan van de Provincie zijn deze gronden als Kruiden- en faunarijck grasland aangegeven. Ze zijn in beheer bij Staatsbosbeheer. In de Polder Achthoven is een zoeklocatie voor een verbindingszone binnen de NNN aangegeven. Hierbij gaat het om weidevogelgebied annex grasland met nauwelijks houtige opstanden. Daarnaast maken de polders deel uit van het Nationaal Landschap 'Het Groene Hart'.

Visie: Veilige, kwalitatief goede bomen

Leiderdorp heeft als ambitie om alle bomen binnen de gemeentegrenzen duurzaam en effectief te beheren. Extra aandacht is er voor het behoud van de waardevolle en structuurversterkende bomen. Het bomenbestand dient veilig en kwalitatief goed te zijn. De belangrijke bomen binnen de gemeentegrenzen genieten een goede bescherming, hiervoor ligt een goede basis. In de praktijk blijkt het, door het ontbreken van richtlijnen en toetsbare regels, lastig om eenduidig te reageren bij meldingen van overlast en andere voorkomende, vaak eenmalige, situaties.

Ambitie: Samenwerken en verbinden

Zowel in de diverse (beleids)documenten te lezen als door de gemeente Leiderdorp benoemd zijn er keuzes en wensen ten aanzien van bomen. De gemeentebrede ambitie voor de gemeente Leiderdorp is 'Samenwerken en verbinden'. De gemeente wil voor haar bomen deze ambitie bereiken door te investeren in een aantal zaken.

Kwalitatief goed, veilig en gezond bomenbestand

Door de juiste bomen (soort, grootte) op de juiste plek te zetten en passend te beheren, kan het bomenbestand gezond en veilig blijven. Op de lange termijn is daarmee een kwaliteitsverbetering mogelijk. Kwaliteit gaat boven kwantiteit. Uiteraard met het streven van een minimale gezondheid, volgens de BVO-methode (Boom Veiligheids Onderzoek, de vroegere VTA: Visual Tree Assessment).

Iedere verwijderde boom wordt vervangen, dat is het uitgangspunt. Zo blijft het bomenbestand op peil en blijft op alle locaties het gewenste eindbeeld intact.

Vervanging van bomen kan op verschillende manieren. Het één op één herplanten met dezelfde boomsoort is de meest voor de hand liggende optie. In sommige gevallen kan worden gekozen om ter plaatse minder bomen aan te planten vanwege het ontbreken van voldoende (boven- en/of ondergrondse) groeiruimte.

De keuze valt dan op kwalitatieve herplant: minder bomen met betere ontwikkelingsmogelijkheden. Aan de andere kant is het ook mogelijk dat er juist meer ruimte komt voor meer bomen met behoud of zelfs verbetering van het kwaliteitsniveau. Dit is te bereiken door de ruimte slim in te richten.

Beschermen en versterken

Zowel binnen als buiten de bebouwde kom zijn beschermenswaardige bomen en houtopstanden te vinden. Daarnaast zijn er diverse waardevolle natuurgebieden. Deze moeten behouden blijven en waar mogelijk met elkaar verbonden worden om zo een sterk natuurnetwerk te vormen.

Betrokkenheid van inwoners

Bewoners van de gemeente Leiderdorp moeten waar mogelijk mee kunnen denken en binnen gestelde kaders beslissen over groen en bomen in hun leefomgeving. Door informatie en educatie kan de interesse voor bomen vergroot worden.

2. Bomen in Leiderdorp

De gemeente Leiderdorp bestaat uit het dorp Leiderdorp en het buurtschap Achthoven. Leiderdorp is in de vroege Middeleeuwen ontstaan, al blijkt uit archeologische vondsten dat er al (ruim) voor die tijd in het gebied werd gewoond. De Oude Rijn, toen een grotere rivier en belangrijke verbindingssader, was bepalend voor de vestiging van Romeinse fortificaties en lokale stammen op de hoger gelegen, zandige oeverwallen. De vroegmiddeleeuwse ontwikkeling van het dorp was vooral gekoppeld aan de naburige stad Leiden. De inwoners zetten het landschap vanaf de twaalfde eeuw naar hun hand door het aanleggen van dijken en (veen)ontginningen. Het gebied werd zo bewoonbaar gemaakt en geschikt gemaakt voor agrarische activiteiten.

Veenweidelandschap

Aan de westzijde van de gemeente heeft Leiderdorp inmiddels de bebouwingsgrens van de stad Leiden bereikt. Hier scheiden de rivieren Oude Rijn en Zijl beide gemeenten. Aan de andere zijde van het dorp ligt een open veenweidelandschap, dit is het Leiderdorpse gedeelte van het nationaal landschap Het Groene Hart. Dit cultuurlandschap kent een geschiedenis van ontginning, agrarisch gebruik en bewoning. Kenmerkend zijn hier de rechte lijnen van de kavels en de vele ontwateringssloten. Onder de polder Achthoven ligt sinds het begin van de 21e eeuw de tunnel voor de Hogesnelheidslijn-Zuid.

Karakteristiek en verstedelijkt

Historische boerderijen en oude woningen vertellen het verhaal van het verleden, van de ontginningen en het aansluitende agrarisch gebruik. Met name de bebouwing op de oeverwallen van de Oude Rijn vormt een karakteristiek landschapsbeeld. De Achthovenerweg en de Hoofdstraat zijn twee van de oudste straten in de gemeente. Hier bevinden zich ook de oudste bomen van Leiderdorp. Karakteristiek is de beuk in de tuin bij boerderij Bouwlust. Vanuit de Oude Rijn heeft de gemeente zich steeds naar het noordoosten uitgebreid.

Lang leefden de inwoners van Leiderdorp vooral van landbouw en later ook van veeteelt. Vanaf circa de vijftiende eeuw kwamen hier steenbakkerijen bij. Klei die uit de Oude Rijn werd gewonnen, werd omgevormd tot bakstenen. Ook kende Leiderdorp diverse pottenbakkers en enkele scheepswerven. Vanaf de zestiende eeuw werd de tuinbouw een belangrijke inkomstenbron. Pas in het begin van de twintigste eeuw werd Leiderdorp een populaire woonplaats. Rond de Tweede Wereldoorlog werden er veel woningen gebouwd, in eerste instantie als oplossing voor de woningnood van Leiden. Tegenwoordig is het dorp een groeiende forensengemeente waarin de melkveehouderij nog altijd een rol speelt, samen met enige glastuinbouw.

Bomenbestand en samenstelling

Ongeveer 17.000 bomen sieren de straten, lanen, pleinen, plantsoenen en parken van Leiderdorp. Daarnaast staan ook veel bomen in particuliere tuinen. Wanneer het aantal publieke bomen tegenover het aantal inwoners (circa 27.000) wordt afgezet, komt het gemiddelde uit op 0,6 boom per inwoner.

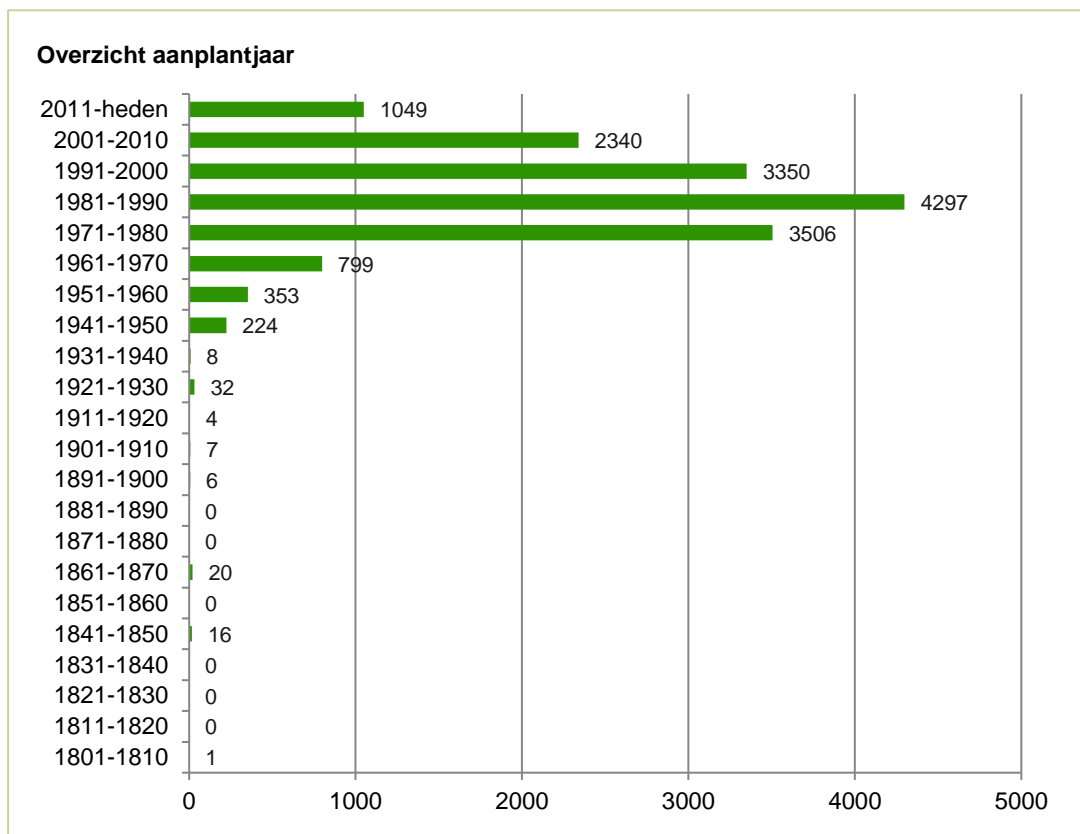
Het landelijke gemiddelde, volgens de Antea Benchmark 2015, ligt op 0,5. Met recht mag de gemeente Leiderdorp zich (dus) een groene gemeente noemen.

Voor onderstaande informatie is gebruik gemaakt van gemeentelijke gegevens per 20 april 2016.

Leeftijd

Als we kijken naar de periode 1801 tot nu valt op dat er nu nog weinig bomen uit de negentiende eeuw staan, het zijn er nog enkele tientallen. De twee 'pieken' in aanplantjaar bevinden zich tussen 1841–1850 (16 bomen) en 1861–1870 (20 bomen). In de twintigste eeuw zien we dat er van de periode 1961–1970 nog geen duizend bomen resteren.

Vanaf aanplantjaar 1971 neemt de hoeveelheid bomen echter snel toe. Tot 1990 vertoont de hoeveelheid aangeplante bomen een stijgende lijn. De daarna ingezette daling is tot op heden zichtbaar.

Gezondheid

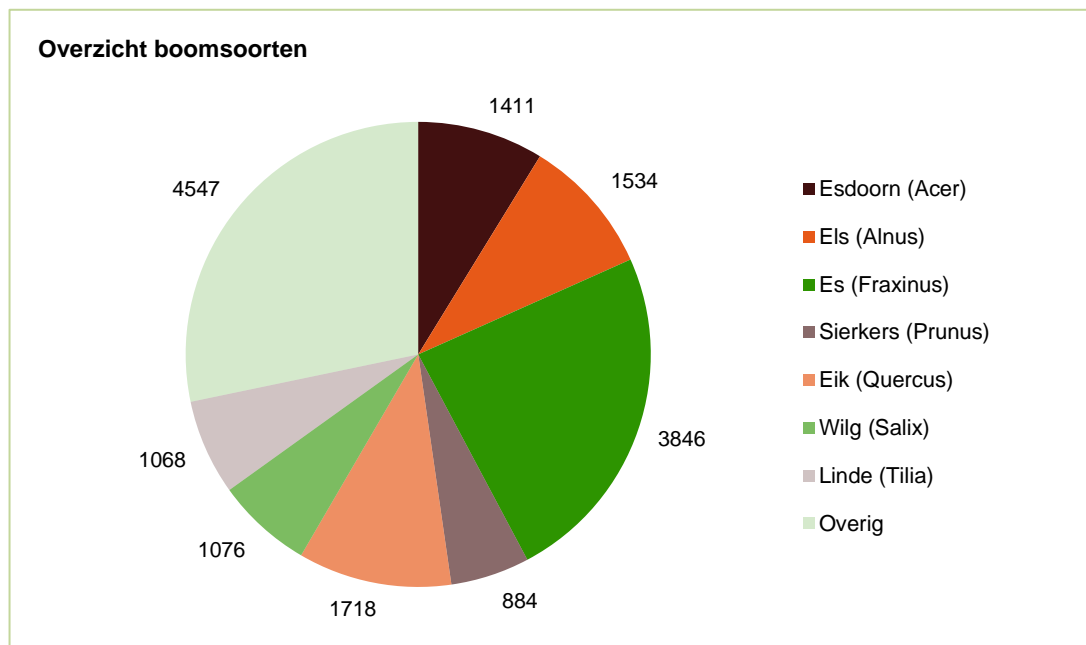
De Leiderdorpse bomen verkeren over het algemeen in goede gezondheid. De conditie van zo'n 81 procent van het totale bomenbestand is goed te noemen. 1.753 bomen (bijna 11 procent) verdienen iets meer aandacht, de conditie hiervan is matig. 246 bomen vertonen een slechte conditie (0,015 procent). Elk jaar gaat de gezondheid van een aantal bomen zo achteruit dat het kappen ervan de enige mogelijkheid is.

Boomsoorten

Leiderdorp kent een relatief monotoon bomenbestand. Vijf boomsoorten bepalen meer dan de helft van het gemeentelijke bomenbestand: gewone es, esdoorn, zwarte els, prunus en zomereik. Dit maakt het bomenbestand kwetsbaar voor aantastingen: bij een besmetting (boomziekte of insectenplaag) kunnen er in zeer korte tijd veel bomen van één soort worden aangetast. Meer diversiteit in het bomenbestand kan zorgen voor enerzijds een aantrekkelijk beeld van de openbare ruimte, anderzijds een verlaagde kans op massale uitval.

Een groot deel van Leiderdorp wordt omgeven door veenweidelandschap. Dit is te zien aan de boomsoorten. Schietwilg, gewone es en zwarte els komen hier als inheemse 'polderbomen' veel voor.

Locatie

In de zuidwestelijke oudere wijken van Leiderdorp is het groen vrij formeel aangelegd, het bestaat uit lijnvormige bomenrijen en strakke beplantingen langs waterkanten. In de nieuwe(re) wijken in het noordoosten bevindt zich veel meer kleinschalig groen. Ook zijn er enkele grotere groengebieden, bijvoorbeeld de vijver in de Buitenhof, de rand van Leyhof en de groene long in de wijk Voorhof. Relatief vaak vormt een (blauw)groene zone de scheiding tussen woonwijken.

Waardevolle bomen

De gemeente Leiderdorp heeft een aantal bomen aangewezen als waardevol. De snoei vorm, grootte, leeftijd of boomsoort is hierbij karakteristiek. Deze bomen zijn opgenomen in de gemeentelijke bomenregistratie en zijn ook te vinden op de 'Lijst bijzonder waardevolle bomen'. Deze lijst is door de gemeenteraad vastgesteld en wordt periodiek geactualiseerd.

Voor de bomen op deze lijst betekent dit vooral dat ze niet zomaar gekapt mogen worden. Een omgevingsvergunning, activiteit kappen, moet worden aangevraagd. Randvoorwaarden voor opname op de lijst zijn het plantjaar of de boomgrootte en de nog te verwachten technische levensduur.

Niet alleen de bomen op deze lijst zijn waardevol voor Leiderdorp. Alle bomen samen zorgen ervoor dat de gemeente een groene uitstraling heeft. Daarbinnen nemen de waardevolle bomen de meest belangrijke plaats in.

De gemeente wijst een boom aan als waardevol wanneer er, met inachtneming van de genoemde randvoorwaarden, tevens sprake is van tenminste één van de *volgende* criteria:

- De boom is beeldbepalend;
- De boom heeft ecologische waarde;
- De boom bezit cultuurhistorische waarde;
- De boom is bijzonder vanwege zeldzaamheid, uniciteit of dendrologische waarde;
- De boom is opgenomen in het landelijk register monumentale bomen.

De criteria en randvoorwaarden worden in *bijlage 2* verder toegelicht.

Markante boomlocaties

Het buurtschap Achthoven bezit historische waarde door het op de noordelijke oeverwal gelegen boerderijenlint met erfbeplantingen en de daarbij behorende monumentale bomen. De polders Achthoven en Botenhuispolder zijn als contramal vrijwel boomloos, wat een kwaliteit op zich is. Dit dient dan ook gehandhaafd te worden.

Financiële waarde van bomen

De Nederlandse Vereniging van Taxateurs van Bomen (NVTB) hanteert een eigen methode om de waarde van bomen te bepalen. Hierbij zijn de huidige situatie en het actuele prijsniveau van belang. Het is van belang om de waarde van bomen te bepalen in de *volgende* situaties:

- Wanneer een of meerdere bomen zijn beschadigd door werkzaamheden of andere oorzaken. Met de NVTB-methode berekent de boomtaxateur wat de financiële waardevermindering is van de boom door de schade;
- Wanneer een gebied een andere functie krijgt zoals woningbouw, moeten bomen soms wijken. Van de te verwijderen bomen wordt, via de NVTB-methode, de waarde bepaald. De projectontwikkelaar betaalt de berekende totale boomwaarde aan de gemeente. Met de financiën die dit oplevert plant de gemeente nieuwe bomen aan.

De gemeente Leiderdorp heeft een financiële voorziening groen, hierin worden financiën gereserveerd voor herplant (Herplantfonds). In de *paragraaf 'herplant en inboet'* (*hoofdstuk 3*) wordt een en ander nader uitgewerkt.

Invloed van bomen

Bomen in de openbare ruimte vervullen vele nuttige functies, wat positief op de leefomgeving uitwerkt. Ze komen de gezondheid van mens en dier ten goede, maar leveren ook een hogere economische waarde op. De ambitie van Leiderdorp is samenwerken en verbinden. Dit is terug te vinden in de functies die bomen vervullen.

Bomen zorgen voor sfeer in elk seizoen, ze maken de *menselijke omgeving leefbaarder* en vriendelijker. Het is daarbij handig dat ze fungeren als een herkenningspunt. In Leiderdorp zijn in de jaren zeventig en tachtig van de twintigste eeuw veel bomen aangeplant. In de negentiende eeuw waren dit er veel minder. Iedere boom heeft een verhaal. En juist die oude bomen vertellen het *verhaal van vroeger*. Over het ontstaan van het landschap, de gebruiken en het leven van toen.

Oude en monumentale bomen zijn een erfenis van de generaties voor ons. Bijvoorbeeld de leilinden. Veel leilinden zijn oorspronkelijk geplant als zonnesherm. Ook aan het vee werd gedacht, de bomen langs de weilanden zorgden voor schaduw.

Een groene omgeving met veel bomen nodigt uit om erop uit te gaan of voor de kinderen om buiten te spelen. Bomen hebben een *positieve invloed op onze gezondheid*. Onderzoek wijst uit dat gezondheidsklachten dalen met 0,15 procent per inwoner voor elke 10 procent meer groen in de woonomgeving. Bomen geven schaduw en verlagen de temperatuur op warme dagen. De bladeren filteren veel stof uit de lucht en slaan zware metalen op. Bomen absorberen, weerkaatsen en verstrooien geluidsgolven enigszins en maskeren het verkeer als geluidsbron. Ze hebben een *positieve invloed op het microklimaat* in het dorp.

Vogels, vleermuizen, vlinders en andere organismen schuilen en nestelen in de bomen. Tussen het buitengebied en het centrum functioneren de bomen als 'stapstenen'. Maar ook als oriëntatiepunt in de route van slaappleaats naar foerageergebied. *Bomen halen de natuur het dorp in*.

Ook economisch gezien hebben bomen een positieve invloed. Kijk je vanuit je woning uit op groen? Dan zorgt dit voor een *waardevermeerdering van je woning van zo'n 7 procent*. Helemaal goed is het als dit groen al ontwikkeld is en dus niet pas is aangeplant. Groen gaat vandalisme tegen en zorgt voor saamhorigheidsgevoel. Het *verhoogt ook het veiligheidsgevoel*. De verkeerssnelheid van weggebruikers neemt af op een weg waar bomen in een laan zijn geplant. Deze manier van planten, laanbeplanting, geeft een besloten gevoel. Weggebruikers nemen er minder risico. Een groep bomen aan het eind van een kale, rechte weg zorgt ervoor dat de weggebruiker eerder afremt en de kruising of bocht met een lagere snelheid nadert.

3. Beheer en onderhoud

Diverse partijen maken gebruik van de openbare ruimte. Fietsers, wandelaars, weggebruikers, maar ook projectontwikkelaars en nutsbedrijven. Allen stellen eigen eisen aan de leefomgeving. Bomen zijn waardevol voor mens en milieu, daarom is het belangrijk om er zorgvuldig mee om te gaan. Waar in het verleden bomen bij verandering nogal eens over het hoofd gezien werden (niet opgenomen in planvorming) of beschadigd of simpelweg verwijderd werden, wordt tegenwoordig erkend dat dit niet meer de bedoeling is.

Bomen dienen in een vroeg stadium te worden meegenomen in de planvorming. Veel problemen kunnen voorkomen worden in de ontwerpfase van een project. De afstemming met de afdeling ruimtelijke ontwikkeling van de gemeente speelt hierbij een belangrijke rol.

Juist in een vroeg stadium moet al het ter plaatse aanwezige groen, waaronder de bomen, worden geïnventariseerd en de mogelijke projectinvloed in beeld worden gebracht. Want dan kunnen bouw- en aanlegplannen nog gewijzigd worden. Een vroegtijdige afstemming kan dure ontwerpaanpassingen en vertragingen voorkomen. En ook het onnodig verwijderen van bomen. Diezelfde bomen kunnen in de nieuwe situatie zelfs een meerwaarde aan project en omgeving verlenen, zoals in het *voorgaande hoofdstuk (paragraaf 'Invloed van bomen')* is beschreven.

Een boomtechnisch expert van de gemeente wil vanaf de verkennings- en schetsfase met een projectontwikkelaar meedenken. Zo worden problemen met de aanwezige bomen in een latere projectfase voorkomen. *Hoofdstuk 4 'Bomen in de openbare ruimte'* beschrijft nader hoe tijdens verschillende projectfasen met bomen moet worden omgegaan.

Veilige, gezonde en mooie bomen

In een stedelijke omgeving zijn de groeiomstandigheden voor bomen vaak verre van optimaal. Gemiddeld wordt een boom in de gemeentelijke openbare ruimte in Nederland dan ook maar 30 tot 40 jaar oud. De gemeente Leiderdorp beheert en onderhoudt bomen zodat ze veilig, gezond en mooi blijven. Een veilig bomenbestand bestaat uit stabiele bomen die geen risico vormen voor de openbare veiligheid. Een gezond bomenbestand bevat geen ziekten die dodelijk zijn voor de bomen en die hun stabiliteit aantasten. Het bomenbestand heeft voldoende biodiversiteit. Een evenwichtig bomenbestand wordt regelmatig gesnoeid zodat de bomen goede kronen kunnen ontwikkelen. Het zorgt dat de openbare ruimte meer sfeer krijgt. zoals in *de paragraaf 'Invloed van bomen' van Hoofdstuk 2* is beschreven.

Het gemeentelijk bomenbeheer beperkt zich voornamelijk tot inspectie, snoei, groeiplaatsverbetering en het zo veel mogelijk voorkomen en het verhelpen van, door inwoners ervaren, overlastsituaties. Binnen de gemeente is veel kennis van bomen aanwezig. Soms vereisen specifieke boomvraagstukken echter zeer gespecialiseerd bomenkennis. In die situaties huurt de gemeente Leiderdorp externe deskundigheid in.

De gemeente is primair verantwoordelijk voor het gemeentelijke bomenbestand. Als boomeigenaar moet de veiligheid van de bomen voor de inwoners door de gemeente worden gewaarborgd. Maar iedereen kan een belangrijke bijdrage leveren aan het groene karakter van Leiderdorp. Inwoners kunnen de gemeente benaderen wanneer zij zaken bij bomen constateren die qua onderhoud of beheer moeten worden bijgesteld. Aan particuliere eigenaren van een waardevolle of monumentale boom biedt de gemeente de mogelijkheid om een inspectie uit te laten voeren.

De boomverzorgende maatregelen die hieruit volgen zijn voor rekening van de boomeigenaar.

Beheerplanning

Iedere 3 jaar worden alle Leiderdorpse bomen onderzocht of deze voldoen aan de door de gemeente te handhaven omgevingsveiligheid. Het onderzoek vindt plaats via de BVO-methode (Boom Veiligheids Onderzoek, de vroegere VTA: Visual Tree Assessment). Dit is uitsluitend een visuele beoordeling van de staat van de bomen. De boomdeskundige let hierbij op afwijkingen, zoals zware dode takken ('grof dood hout'), aantastingen van stamvoet of stam en andere mogelijke gebreken die de veiligheid van de boom aangaan.

Blijkt uit het boomveiligheidsonderzoek dat een boom een gebrek vertoont dat op korte termijn nader onderzoek vereist, dan zal dit vervolgens worden ingepland en uitgevoerd.

Alle gegevens van de boominspecties zijn het uitgangspunt voor het plannen van het beheer van de bomen. Zogenaemde 'risicobomen' moeten op (zeer) korte termijn worden aangepakt, de 'attentiebomen' iets later. *Alle* bomen waarbij afwijkingen zijn gevonden ondergaan uiteindelijk op termijn een onderhoudsbeurt (snoei). Uit de inspectiegegevens komen de noodzakelijke onderhoudswerkzaamheden in beeld én de planning in tijd en menskracht daarvan. De gesteldheid en de eventuele waardevolle status van de bomen zijn belangrijk om prioriteiten te stellen.

De actuele inspectiegegevens worden opgenomen in de bomenmodule van GBI. De gegevens die voortkomen uit het boomveiligheidsonderzoek en het vastleggen van uitgevoerde werkzaamheden houden dit digitale bestand actueel.

Planmatig beheer voorkomt achterstallig onderhoud. Bomen worden hierdoor veiliger, groeien beter op hun (stedelijke) standplaats en vergen minder onderhoudskosten. Goed onderhoud voorkomt overlast, bijvoorbeeld door vallende takken. Een up-tot-date beheerplanning stemt de juiste boomverzorgingswerkzaamheden af op de periode van het jaar.

Ziekten en plagen

Ziekten en plagen tasten de conditie van bomen aan. Dit kan een bedreiging zijn voor het duurzaam voortbestaan. Boomziekten en -aantastingen zijn een continu optredend verschijnsel, waarvoor alertheid geboden is. Het is niet mogelijk om een eenduidig beleid te formuleren om ziekten en aantastingen te voorkomen. Wel is het mogelijk om, op basis van de meest voorkomende boomsoorten in Leiderdorp, in te schatten welke boomziekten en -aantastingen zouden kunnen optreden.

Hierbij moet vooral worden gedacht aan algemeen voorkomende aantastingen zoals essentaksterfte en kastanjebloedingsziekte.

Bomen met een verlaagde weerstand zijn vatbaarder voor ziekten en aantastingen. Wat hun conditie doet verslechteren, is vaak niet direct duidelijk. Een nader onderzoek naar de afwijkingen van de boom of bomen is dan noodzakelijk. Wanneer hiervoor de interne kennis ontbreekt, schakelt de gemeente Leiderdorp externe deskundigheid in om een onderzoek te verrichten.

Afhankelijk van de uitslag van het nader onderzoek, de beleidsstatus, de gevonden gebreken en de risico's voor de omgeving, besluit de gemeente welke maatregelen worden genomen.

Handelen en registreren

Wanneer bij een boom afwijkingen worden gevonden die het voortbestaan bedreigen, kan het belangrijk zijn om snel in te grijpen. Verspreiding van besmettelijke aantastingen, mogelijke overlast voor inwoners en verdere achteruitgang of zelfs uitval kunnen zo worden beperkt. Daarom is monitoring van ziekten en plagen zeer belangrijk. Het goed registreren van de voortkomende gegevens draagt bij aan preventief beheer. Vroegtijdige monitoring en het op tijd uitvoeren van snoeiwerkzaamheden kunnen veel problemen vroegtijdig aanpakken en wegnemen.

Plantenziektenwet

Treedt er in Leiderdorp of een omliggende gemeente een (exotische of besmettelijke) plantenziekte op, dan moet dit vanaf het begin scherp worden gevolgd.

Vertonen bomen een aantasting die onder de Plantenziektenwet valt, dan bestrijdt de gemeente deze proactief. Voorbeelden hiervan zijn iepziekte, watermerkziekte of bacterievuur. Belangrijk is hierbij de mate van aantasting. Soms kan een ingrijpende snoeironde voldoende zijn om aantastingen weg te nemen. Als dit niet meer mogelijk is, kan tot verwijdering van een of meerdere bomen worden besloten om verdere uitbreiding te voorkomen.

Nieuwe ziekten en plagen

Klimaatverandering brengt ook nieuwe boomziekten en -plagen naar Nederland. Via de website van de Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit (www.nvwa.nl) kan men op de hoogte blijven van actuele ontwikkelingen. Dit kan op de website zelf, maar ook door een abonnement te nemen op diverse digitale nieuwsbrieven.

Protocol boomziekten en -plagen in het openbaar groen

De gemeente Leiderdorp heeft het 'Protocol boomziekten en -plagen in het openbaar groen' opgesteld. Dit maakt per aantasting inzichtelijk welke boomsoorten of cultuurvariëteiten al dan niet vatbaar zijn. Het protocol beschrijft het ziektebeeld, de vormen van verspreiding en hoe verdere verspreiding te voorkomen. Per aantasting beschrijft het protocol de risico's, inclusief de mogelijkheid om deze te beperken. Het geeft inzicht in de maatregelen die getroffen moeten worden nadat een ziekte of plaag is waargenomen. De interne rolverdeling (medewerkers gemeente) en een heldere communicatie richting inwoners maken deel uit van dit protocol.

Communicatie

Alle inwoners van Leiderdorp kunnen melding maken van een ziekte of een plaag. Het cluster Beheer van de gemeente Leiderdorp bepaalt vervolgens de prioriteit waarmee de ziekte of plaag bestreden of beheerst moet worden. De externe communicatie wordt afgestemd op de betreffende aantasting en de mate van invloed op de gemeentelijke leefomgeving. Dit wordt per situatie bekeken. Het 'Protocol boomziekten en -plagen in het openbaar groen' bevat een schema hoe per situatie te handelen.

Last van bomen

De *paragraaf 'Invloed van bomen' in hoofdstuk 2* beschrijft hoe bomen een positieve uitwerking op de leefomgeving in Leiderdorp uitoefenen. Soms veroorzaken bomen echter overlast. Hieronder wordt verstaan 'hinder op een onacceptabel niveau'. De overlast die bomen geven, is altijd subjectief: bomen doen wat ze behoren te doen. Bladval, vruchtvorming en -verspreiding, het bieden van schaduw en het laten vallen van dode takken zijn zaken die onlosmakelijk bij bomen behoren. Inwoners kunnen dit soort zaken echter als overlast ervaren. Wat hierbij onacceptabel is, verschilt per persoon.

Binnen de gemeente Leiderdorp is precies omschreven wat er onder onacceptabele overlast wordt verstaan. Deze paragraaf behandelt de betreffende criteria. Ze zijn, na vakkundig onderzoek, mogelijk redenen om een omgevingsvergunning aan te vragen voor kap. Een overzicht van deze criteria is ook terug te vinden in *bijlage 3*.

Veel overlast van bomen kan worden voorkomen door vooraf weloverwogen beheerkeuzes te maken: waar planten we een boom? Welke boomsoort planten we? Juist over deze zaken zijn in het verleden soms niet de juiste keuzes gemaakt. Hierdoor staan op dit moment in de gemeente Leiderdorp bomen die ongewenste effecten geven.

Overlast door of hinder van bomen verdelen we in de *volgende* categorieën:

1. (Zware) schaduwwerking
2. Bestratingsopdruk
3. Insectenoverlast
4. Vallende bladeren en takken
5. Vruchtval

Overlast door (zware) schaduwwerking

Gemeentelijke bomen kunnen, afhankelijk van de grootte, schaduwoverlast veroorzaken bij een woning of tuin. Inwoners kunnen dit als hinderlijk ervaren. De vraag is wanneer de hinder zo onacceptabel is dat de gemeente Leiderdorp er iets aan moet doen, bijvoorbeeld een (ingrijpende) snoeibeurt of, in het uiterste geval, het verwijderen van een of meerdere bomen.

De gemeente hanteert hier de door TNO gestelde minimumnorm voor de bezonning van woningen.

Volgens TNO is er sprake van voldoende daglichttoetreding als er in de periode van 19 februari tot 21 oktober (8 maanden) 2 mogelijke bezonningsuren per dag zijn in de woonkamer.

Een gemeentelijke boom kan ook schaduw in een particuliere tuin geven. De minimumnorm voor de bezonning van tuinen wordt bepaald op basis van de oppervlakte van de betreffende tuin. Voorwaarde is dat in de periode van 1 april tot 1 oktober een minimaal aantal van 2 bezonningsuren per dag mogelijk moet zijn. De gemeente spreekt van overlast in de *volgende* situaties:

- Als bij een tuin met een oppervlakte tot 2 vierkante meter, en dit is de grootste of enige tuin, 100% van de totale oppervlakte in de schaduw ligt door de gemeentelijke boom;
- Als bij een tuin met een oppervlakte tot 4 vierkante meter, 100% van de totale oppervlakte in de schaduw ligt door de gemeentelijke boom. Is de genoemde tuin de enige of grootste tuin, dan geldt 85% als regel.
- Als bij een tuin met een oppervlakte tot 9 vierkante meter, 90% van de totale oppervlakte in de schaduw ligt door de gemeentelijke boom. Is de genoemde tuin de enige of grootste tuin, dan geldt 75% als regel.
- Als bij een tuin vanaf 9 vierkante meter, 75% van de totale oppervlakte in de schaduw ligt door de gemeentelijke boom.

Procedure

De bewoner(s) meldt/melden de schaduwoverlast bij de gemeente Leiderdorp. De gemeentelijk boomtechnicus beoordeelt de situatie. Is de situatie onacceptabel, dan kan de gemeente overwegen maatregelen te treffen. Allereerst bekijkt de gemeente of de overlast verholpen kan worden door het snoeien van de boom. Staat de boom al ingepland voor een periodieke snoeironde, die op korte termijn zal plaatsvinden, dan onderneemt de gemeente geen extra actie.

Alle gemeentelijke bomen worden tijdens de geplande onderhoudsmomenten gesnoeid. Is er sprake van een onderhoudsachterstand, dan kan de gemeente besluiten om de snoei 'naar voren te halen', dus eerder uit te voeren dan in de planning is vastgelegd.

De gemeente kiest altijd voor de minst ingrijpende maatregel, als deze de overlast kan oplossen. Bij verwijdering van een of meerdere bomen moet worden bepaald of er ruimte is voor nieuwe aanplant. Het is hierbij vooral van belang dat zeer zorgvuldig wordt bekeken of de nieuwe aanplant in de toekomst geen overlast zal geven.

Overlast door bestratingsopdruk

Boomwortels groeien van nature nooit direct onder het maaiveld. Dit gebeurt alleen wanneer ondergrondse groeiomstandigheden problemen opleveren. Grond kan te nat zijn, of zo verdicht dat de beworteling er niet doorheen kan groeien. De boomwortels 'zoeken' dan naar andere mogelijkheden en groeien omhoog. Zo ontstaat opdruk van de bestrating van trottoir, fietspad of rijbaan. Dit kan gevaarlijke situaties opleveren voor voetgangers en fietsers.

Ook in particuliere tuinen kunnen boomwortels van gemeentelijke bomen overlast verzorgen. Er kan bijvoorbeeld opdruk van het terras of het tuinpad ontstaan.

Jaarlijks besteden de medewerkers van Gemeentewerken Leiderdorp veel tijd en geld aan het herstellen van bestratingsopdruk. Het is alleen slechts een oplossing voor de korte termijn. Bovendien worden zowel de wortels als de bomen bij deze werkzaamheden nogal eens, vaak onbewust en per ongeluk, beschadigd, dit kan weer gevolgen hebben voor de stabiliteit van de bomen.

In plaats van het blijven bestrijden van de symptomen, kan ook worden gekozen voor een *structurele oplossing*:

- De bestaande ondergrond kan worden vervangen door een combinatie van Geogrid, los geweven geotextiel en een (grof) puincunet;
- De wortelzones kunnen worden overbrugd met een zogenoemde dragende constructie;
- Het voet- of fietspad kan, in het uiterste geval, worden omgevormd tot plantstrook. Wel moet er dan in de directe omgeving ruimte beschikbaar zijn om het pad te verleggen;
- Boomwortels, niet dikker dan 5 centimeter, die voor overlast zorgen op particulier terrein mogen, conform de Verordening op de beplantingen, door bewoners gekapt worden. Voorwaarde is wel dat de boom niet zodanig beschadigd mag worden dat zijn levensverwachting en de veiligheid in gevaar komen;
- Zijn de voorgaande oplossingen niet mogelijk, dan kan worden besloten om een of meerdere bomen te verwijderen. Is er ter plaatse voldoende ruimte en wordt er voldaan aan de bepalingen uit het Handboek Bomen, dan plaatst de gemeente een of meerdere nieuwe bomen terug. Natuurlijk is de juiste boom op de juiste plek hierbij van belang om herhaling van bestratingsopdruk te voorkomen.

Als een boom die bestratingsopdruk veroorzaakt is geregistreerd als waardevolle of monumentale boom, of onderdeel is van een samenhangende bomenrij, kan er worden gekozen voor een tijdelijke oplossing om enerzijds de problematiek te verhelpen of in ieder geval aanvaardbaar te maken, anderzijds om de boom zo lang mogelijk te behouden.

Overlast door insecten

De meest voorkomende overlast of hinder door insecten bestaat uit het 'druipen' door bladluizen en de aanwezigheid van de eikenprocessierups met de voor mensen hinderlijke 'brandharen'. Beide worden *hierna* apart behandeld.

De overige door insecten veroorzaakte overlast moet per geval worden beoordeeld. Het 'Protocol boomziekten en -plagen in het openbaar groen' geeft hiervoor een beschrijving van diverse door insecten veroorzaakte hinder. Zoals de spinselmot (meidoorns in spinrag) of de Aziatische boktor. Het protocol beschrijft het ziektebeeld bij bomen en de bestrijdingswijze.

Insectenoverlast: bladluizen

In de Leiderdorpse bomen kunnen bladluizen voorkomen. Bladluizen scheiden van maart tot en met september een plakkerige substantie af, de honingdauw. Dit vormt een zwarte aanslag ('roetdauw') op particuliere eigendommen zoals auto's, zonwering, tuinmeubilair, bestrating et cetera.

Bewoners ervaren de zwarte aanslag als hinderlijk. De gemeente wenst de overlast door bladluizen tot een minimum te beperken en neemt hiervoor de *volgende* maatregelen:

- Allereerst wordt, waar mogelijk, gekozen voor een natuurlijke bestrijding van de bladluizen;
- Daarna worden vernieuwende methoden, zoals al eerder een proef met knoflookextract, altijd overwogen.

Een ingrijpende maatregel is het vervangen van de betreffende bomen door een andere boomsoort, afhankelijk van de situatie. Het vervangen van de boom kan alleen als de groeiplaats geschikt is voor de nieuwe boom om gezond uit te groeien.

In het 'Protocol boomziekten en -plagen in het openbaar groen' zijn de criteria te lezen waarop de gemeente de mate van overlast baseert. Wanneer de overlast aan alle gestelde criteria voldoet, zal de gemeente besluiten om een of meerdere bomen te vervangen.

Overlast door 'roetdauw' uitsluitend op vervoermiddelen (auto's, motoren, fietsen et cetera) vormt voor de gemeente Leiderdorp geen aanleiding om over te gaan tot structurele maatregelen.

Insectenoverlast: eikenprocessierups

De eikenprocessierups is het voorstadium van een nachtvlinder. De eitjes komen in het voorjaar uit, waarna de harige rupsen zich in een lange processie over de stam van eikenbomen voortbewegen op zoek naar eikenbladeren als voedsel. Deze vraat tast eikenbomen aan, ze worden er minder vitaal door. Een groot nadeel vormen de brandharen, deze veroorzaken bij direct huidcontact irritaties bij mens en dier: een jeukende huid, rode uitslag, rood ontstoken oogwit en een branderig gevoel. Wanneer de haren worden ingeademd, kan het slijmvlies van neus, keel en luchtwegen geïrriteerd en zelfs ontstoken raken.

Beheersing van de eikenprocessierups is niet eenvoudig. De Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit (NVWA) heeft een 'Leidraad beheersing Eikenprocessierups' opgesteld, een stapsgewijze handreiking om beheerkeuzes te kunnen maken.

Leiderdorp bestrijdt de eikenprocessierups zowel preventief als reactief. Het 'Protocol boomziekten en -plagen in het openbaar groen' werkt dit nader uit.

Een ingrijpende en structurele maatregel, bijvoorbeeld het verwijderen van alle eiken, is niet effectief en zeker niet duurzaam. De eikenprocessierups geeft een seizoensgebonden overlast. Jaarlijks kiezen de (nieuwe) rupsen voor nieuwe bomen.

Ook verschilt de hoeveelheid rupsen van jaar tot jaar. Het verwijderen van alle eikenbomen in Leiderdorp biedt daarom geen oplossing, hiervoor wordt niet gekozen.

Overlast door vallende bladeren

In de herfst laten loofbomen en sommige coniferen bladeren en naalden vallen. Het vrijgekomen organisch materiaal kan zich ophopen in de openbare ruimte, maar ook op particuliere terreinen. Normale bladval is voor de gemeente Leiderdorp geen directe reden om in te grijpen.

Wel kan een extreem grote ophoping van bladeren en/of naalden een ongestoorde functie van trottoirs, fietspaden of rijbaan verminderen of zelfs tot gevaar leiden. In dat geval ontstaat onacceptabele hinder. De gemeente gaat in die gevallen vaker dan gemiddeld over tot verwijdering, bijvoorbeeld door extra veeggrondes te laten uitvoeren. Daar waar nodig plaatst de gemeente ook speciale bladcontainers, waarin bewoners de door hen verzamelde bladeren kunnen deponeren.

Overlast door takken

Uitgroeïende takken en twijgen kunnen tot overlast leiden doordat deze bijvoorbeeld tegen gevels of over daken heen groeien. Wanneer de overlast via gerichte snoei kan worden weggenomen en het beeld van de boom intact blijft, besluit de gemeente om de snoei uit te (laten) voeren, ongeacht leeftijd en grootte van de boom of bomen. Is er meer dan één snoeibeurt nodig of wordt er schade toegebracht aan particulier eigendom, dan kan er besloten worden om de boom te verwijderen. De mate van overlast, de conditie en de levensverwachting van de boom of bomen zijn hierbij belangrijk. Een uitzondering hierop vormen de waardevolle of monumentale bomen, hiervoor wordt per geval zorgvuldig een afweging gemaakt tussen de wens om de boom zo lang mogelijk te behouden en de opgetreden en mogelijk nog door dikte- of lengtegroei te verwachten schade.

Alle gemeentelijke bomen worden tijdens de geplande onderhoudsmomenten gesnoeid. Is er sprake van een onderhoudsachterstand, dan kan de gemeente besluiten om de snoei 'naar voren te halen', dus eerder uit te voeren dan in de planning is vastgelegd.

Overlast in relatie tot schotelantennes

Het plaatsen van schotelantennes op particulier terrein is voor de gemeente Leiderdorp geen reden om over te gaan tot het ingrijpend snoeien of verwijderen van een of meerdere bomen.

Overlast door vruchtval

In de herfst kunnen de van bomen afkomstige vruchten zoals (sier)appels, eikels, kastanjebolsters et cetera overlast veroorzaken. Omdat dit zaken zijn die bij bomen behoren, zullen in principe geen extra maatregelen worden getroffen. Wanneer er grote ophopingen ontstaan, zal er vaker een veegronde worden uitgevoerd. Grote vruchtval kan tot situaties leiden waar veel insecten (zoals wespen) op af komen. De gemeentelijke groenbeheerder beoordeelt deze specifieke overlast per geval.

Wanneer er volgens de gemeentelijke planning bomen moeten worden vervangen op locaties waarvan bekend is dat er veel overlast door vruchtval wordt ervaren, dan zal een zorgvuldige keuze worden gemaakt voor de nieuw aan te planten boomsoort.

Handhaven of verwijderen?

Omgevingsvergunning, activiteit kappen

Gemeentelijke bomen met een diameter van meer dan 15 centimeter, gemeten op 1,30 meter boven de grond, mogen worden verwijderd nadat er een omgevingsvergunning, activiteit kappen, is verleend. Voor particuliere bomen moet er uitsluitend een omgevingsvergunning worden aangevraagd wanneer de boom op de 'Lijst bijzonder waardevolle bomen' van de gemeente Leiderdorp is opgenomen. Wanneer de veiligheid van een boom niet meer te garanderen is, is dit risico voldoende reden om de boom te kappen. Dit alles in het kader van de zorgplicht. In de Verordening op de beplantingen wordt het verschil tussen gemeentelijke en particuliere bomen verder uitgewerkt.

Bij ruimtelijke ontwikkelingen vereist de gemeente Leiderdorp dat er een groentoets wordt uitgevoerd. Dit is een 'Bomen Effect Analyse' (BEA) die is verbreed naar alle beplantingen. Hierin staat voor al het groen binnen het te ontwikkelen gebied aangegeven welk effect de ruimtelijke ontwikkeling hierop heeft.

Als de gemeente Leiderdorp grond verkoopt, kan de gemeente een instandhoudingsplicht opleggen voor de aanwezige bomen op deze grond. Hiermee verplicht de gemeente de koper om de bomen te onderhouden volgens de geldende richtlijnen en termijnen.

Door het hanteren van beleidsinstrumenten als de Omgevingsvergunning (activiteit kappen), de Verordening op de beplantingen en de groentoets oefent de gemeente Leiderdorp een grote invloed uit op de beslissingen om bomen te behouden of te verwijderen.

Toetsingskader beoordeling omgevingsvergunningen

Elk besluit om een omgevingsvergunning, activiteit kappen, te verlenen of te weigeren is goed onderbouwd. Dit is belangrijk, om in een vergelijkbare situatie een gelijk oordeel te geven. Daarom hanteert de gemeente Leiderdorp bij het beoordelen van omgevingsvergunningen de 'Checklist Verordening op de beplantingen'. Met behulp hiervan kan een afweging worden gemaakt tussen behoud of verwijdering van een of meerdere bomen. Ongeacht de uitkomst moet de mogelijkheid van verplanting altijd onderzocht worden. Voorwaarde is wel dat de nieuwe definitieve groeiplaats van de boom bekend is en op redelijke termijn beschikbaar komt.

Blijkt uit de checklist dat het belang om te vellen groter is dan het belang om te behouden, dan wordt de omgevingsvergunning, activiteit kappen, verleend zodat de boom verwijderd kan worden.

Illegale kap

Het zonder omgevingsvergunning vellen of zeer rigoureuus snoeien (bijvoorbeeld kandelaberen) van een omgevingsvergunningplichtige boom betekent illegale kap. Daarnaast is ook het ernstig beschadigen of ontsieren van een boom (bijvoorbeeld door de kroon te halveren) strafbaar.

Constaateert de gemeente Leiderdorp het bovenstaande, dan doet de gemeente aangifte van het strafbare feit. Is de dader bekend, dan wordt ook bekeken of een claim omtrent de schade zinvol en/of gewenst is. De hoogte van de financiële claim wordt bepaald op basis van een, door een NVTB-boomtaxateur, uit te voeren schadetaxatie. Deze brengt de waardevermindering in beeld. Wanneer schade aan bomen langs de openbare weg is ontstaan en er geen dader bekend is, kan de gemeente Leiderdorp aanspraak maken op een vergoeding vanuit het waarborgfonds (www.wbf.nl).

Herplant en inboet

Herplant algemeen

De gemeente Leiderdorp vervangt iedere verwijderde boom, zo blijft het bomenbestand op peil en blijft op alle locaties het gewenste eindbeeld intact.

Vervanging van bomen kan op verschillende manieren. Het één op één herplanten met dezelfde boomsoort is de meest voor de hand liggende optie. In sommige gevallen kan worden gekozen om ter plaatse minder bomen aan te planten vanwege het ontbreken van voldoende (boven- en/of ondergrondse) groeiruimte. De keuze valt dan voor kwalitatieve herplant: minder bomen met betere ontwikkelingsmogelijkheden.

Wanneer in een boom- en/of struweelbeplanting met bomen een dunning wordt uitgevoerd, zal hier geen (verplichte) herplant plaatsvinden. Een dunning is een regelmatig terugkerende beheermaatregel, bedoeld om overblijvende bomen en/of struiken van goede kwaliteit meer licht en groeiruimte te geven. De ruimte die door dunning ontstaat, vullen de overblijvende bomen uiteindelijk in.

Als voor herplant van een of meerdere bomen geen geschikte locatie wordt gevonden, kan tegenover de verwijdering de eis tot financiële compensatie worden gesteld.

Vormen van herplant

Iedere gemeentelijke boom is geregistreerd, waardoor soort, kenmerken en exacte plaats bekend zijn. De gemeente Leiderdorp heeft dus inzicht in welke boom met welke vorm waar staat. Bij herplant gaat de voorkeur uit naar aanplant op dezelfde locatie van een (op termijn) vergelijkbare boom. Hierbij moet rekening worden gehouden met leeftijd, boomsoort en stamdiameter van de verwijderde boom. Als de locatie dit toelaat geldt het uitgangspunt dat een vergelijkbare boom wordt aangeplant zodat op termijn een vergelijkbaar eindbeeld kan worden bereikt. Bij herplant wordt de nieuwe locatie bepaald via de *volgende* mogelijkheden (in afnemende volgorde van belang):

- Herplant op dezelfde locatie;
- Herplant direct grenzend aan de locatie uitgevoerd;
- Herplant op een andere locatie in de gemeente;
- Herplant wordt niet uitgevoerd.

Bij het niet herplanten en bij herplanten op een andere locatie in de gemeente staat er een financiële compensatie tegenover. Het bedrag wordt toegevoegd aan het gemeentelijke herplantfonds in de Voorziening Groen. De gemeente verzorgt de herplant.

In de eerste 3 genoemde gevallen bepaalt de gemeentelijk boomdeskundige of de herplant voldoet qua vergelijkbaar eindbeeld.

Voorziening Groen

Is het niet mogelijk is om op een plaats waar een boom is verwijderd een nieuwe boom aan te planten, dan wordt er een bedrag gestort in de gemeentelijke 'Voorziening Groen'. Dit bedrag is bestemd voor het herplantfonds en krijgt daarom de omschrijving Herplantfonds mee bij storting.

Deze voorziening wordt gebruikt voor herplant van bomen op andere locaties in de gemeente, maar ook voor groeiplaatsverbetering bij bestaande bomen. Onder de kosten van herplant verstaat de gemeente Leiderdorp de volledige financiering van:

- Aankoop en levering van de boom;
- Het opnemen van bestrating, het graven en voorbereiden van plantgaten, het daadwerkelijk planten van de boom en het herstel van de bestrating;
- De nazorg bij de boom voor een maximale duur van 3 jaar; en;
- De voorbereiding van de nieuw te planten bomen.

Ook wanneer een boom gekapt is zonder de benodigde omgevingsvergunning moet een nader te bepalen bedrag in rekening worden gebracht, dat toegevoegd wordt aan de Voorziening Groen.

Inboet lanen en bomenrijen

In principe worden oude bomen gehandhaafd als ze geen (voorzienbare) overlast en schade veroorzaken. Voor bomen in groenstructuren en bijzonder waardevolle bomen geldt dat deze zo lang mogelijk worden behouden indien dit veilig kan en de kosten niet te hoog oplopen. Voor standaard laan- en straatbomen geldt dat ze geen (grote) problemen mogen geven met de verhardingen. Hieronder wordt verstaan dat de gemeente Leiderdorp niet ieder jaar ingrijpende (herstel)werkzaamheden hoeft te verrichten. De afweging tussen handhaven of vervangen wordt gemaakt op basis van de gegevens uit het meest recente Boom Veiligheids Onderzoek.

In een woonstraat is het vervangen van een uitgevallen boom gemakkelijker en hoeft het beeld niet eenduidig te zijn. Als de vervanging omvangrijk is of er zijn herinrichtingsprojecten te verwachten, kan inboet uitgesteld worden.

Bij uitval van bomen in (structuur)lanen en bomenrijen kan er niet altijd direct worden ingeboet (dit is vervanging van een verwijderde boom in hetzelfde plantgat). Vooral bij oude lanen en bomenrijen met grotere, oude bomen is het vaak lastig om er een nieuw, wat kleiner en jonger exemplaar tussen te planten. De resterende volwassen bomen laten vaak niet voldoende licht door.

Ook is in de loop der jaren de ondergrondse ruimte meer en meer beperkt door intensieve wortelgroei en het toenemen van het aantal kabels en leidingen.

Verder verbreekt een kleine boom in een rij volwassen bomen het eenduidige beeld, wat niet altijd wenselijk is. Gaat het om een enkele boom in een laanstructuur, dan wordt deze vaak niet vervangen. Maar is meer dan 25 procent van de laan uitgevallen, dan wordt bekeken of de gehele laan vervangen moet worden of dat de bomen die er nog staan, gezond zijn en een veilige structuur kunnen bieden voor minimaal nog 2 beheercycli (6 jaar).

De richtlijnen uit het Handboek Bomen en het oordeel van een boomtechnisch expert van de gemeente zijn uiteindelijk bepalend of inboeten op een bepaalde locatie zinvol is.

4. Bomen in de openbare ruimte

Het vorige hoofdstuk beschrijft dat het noodzakelijk is om groen tijdig mee te nemen in de planvorming voor de openbare ruimte. Bomen zijn hiervan een onlosmakelijk onderdeel. Dit hoofdstuk behandelt de algemene vraag: 'Hoe gaan we om met onze bomen in de openbare ruimte?'

Bij de inrichting van de openbare ruimte met bomen gelden de normen en voorschriften zoals vermeld in het Handboek Bomen 2014 van het Norminstituut Bomen. Dit is een zorgvuldige bundeling van gestandaardiseerde procedures, normen en kwaliteitseisen die betrekking hebben op de uitvoering van werkzaamheden in, rond en met bomen.

De gemeente Leiderdorp is licentiehouder en is ervoor verantwoordelijk dat ieder die in opdracht van de gemeente (advies)werk aan of rond bomen uitvoert, handelt volgens het Handboek Bomen.

Ontwerpfase

Als ruimtelijke ontwikkelingen zijn voorzien waarbij bomen betrokken zijn, moet er een quickscan, als voorbereiding op de groentoets, worden uitgevoerd. Deze quickscan (beschreven in het Handboek Bomen 2014, hoofdstuk 16, Bomen Effect Analyse (BEA)) beoordeelt in hoeverre de ruimtelijke ontwikkeling invloed heeft op de bestaande bomen.

Een quickscan wordt uitgevoerd als in het te ontwikkelen gebied bomen en/of beplantingen staan of:

- Als er binnen een straal van 50 meter van de projectgrens bomen en/of beplantingen aanwezig zijn;
- Als er langs mogelijke aanrijroutes van bouwverkeer bomen en/of beplantingen aanwezig zijn;
- Als er sprake is van bronbemaling. Er moet rekening worden gehouden met invloed op de bomen en/of beplantingen in een straal van 1 kilometer rond het projectgebied.

Groentoets bij ruimtelijke ontwikkelingen

In de Verordening op de beplantingen is een groentoets opgenomen. Maakt een aanvraag omgevingsvergunning, activiteit kappen, deel uit van een bouwproject, dan is een groentoets verplicht. Bij een groentoets kijkt de gemeente naar de gevolgen van een project voor de omliggende beplanting, waaronder bomen. De groentoets is gebaseerd op de Bomen Effect Analyse (BEA) zoals deze rond 2004 is ontwikkeld door de landelijke Bomenstichting. De systematiek van de BEA is inmiddels een landelijke richtlijn voor het in beeld brengen van de mogelijke effecten van plannen op bomen, voorziet in advies en geeft ook de mogelijke alternatieven. Inzichtelijk wordt gemaakt welke voorwaarden in een bestek moeten worden opgenomen om de aanwezige bomen tijdens en na afronding van werkzaamheden in gelijke toestand te kunnen handhaven.

De uitkomsten van een grondonderzoek bepalen mede welke extra maatregelen voor de juiste groeiplaatsinrichting voor nieuw aan te planten bomen moeten worden genomen, waarbij de richtlijnen uit het Handboek Bomen worden gevolgd.

Vanuit de gemeente is het advies om de inventarisatie van de aanwezige bomen in de eerste fase (verkenning- of voorontwerpfase) van een project uit te voeren. Op dat moment is de planvorming nog niet vastgelegd, maar worden een aantal belangrijke beslissingen genomen waarbij voldoende rekening kan worden gehouden met de aanwezige bomen. Inventarisatie in de eerste fase van een project kan in een latere fase tijdswinst opleveren.

De volgende fase is de ontwerpfase. Het plan staat min of meer vast maar er is nog geen definitief besluit. De ontwikkelaar maakt keuzes voor de uiteindelijke uitvoering. Aan het einde van deze fase is het concreter wat het werk precies inhoudt. Deze fase is geschikt voor integrale besluitvorming met een groentoets. Samen met de bouwaanvraag bekijkt de gemeente of het noodzakelijk is om de beplanting in het te ontwikkelen gebied te verwijderen. Dit heeft ook invloed op de bomen en beplantingen die aan het plangebied grenzen. Voor bouwactiviteiten is daarnaast ruimte nodig die zodanig moet worden ingericht dat bomen zo min mogelijk worden beïnvloed.

De groentoets beoordeelt deze punten onafhankelijk, voorafgaand aan de uitvoering van de ontwikkelingsplannen. De toets waarborgt de kwaliteit van het groen en garandeert een goede beoordeling van alle effecten en mogelijke alternatieven. De resultaten van de groentoets worden meegenomen in de besluitvorming rond bouw of aanleg.

Ontwerprichtlijnen

Bij bomen is de factor kwaliteit van groter belang dan de kwantiteit. Goed beheerbare, veilige en gezonde bomen hebben hoge prioriteit bij inrichting van het stedelijke gebied. Daarom moet reeds in de ontwerpfase van de planvorming rekening worden gehouden met de eisen van efficiënt groenbeheer en -onderhoud. Een projectteam van de gemeente Leiderdorp beoordeelt alle ontwerpen op aanleg- en onderhoudskosten.

De haalbaarheid van een gezonde en duurzame boombeplanting wordt vooral in de ontwerpfase bepaald. Het Handboek Bomen 2014 geeft in hoofdstuk 1, Bomenontwerp, heldere kaders en richtlijnen over hoe om te gaan met het aanwezige groen in de ontwerpfase van een project. Daarbij zijn van belang:

- De uiteindelijk te bereiken boomgrootte in de volwassen fase;
- De beschikbare ruimte, zowel onder- als bovengronds. Dit is van grote invloed op de toekomstverwachting, de stabiliteit en eventueel te verwachten mate van overlast;
- De kwaliteit van de groeiplaats: de grondwaterstand, het zuurstofgehalte en de voedingsstoffen in de bodem voor de korte en lange termijn. Bij het berekenen van het benodigde groeiplaatsvolume van een te planten boom wordt gebruik gemaakt de rekenmodule 'Boommonitor Online', onderdeel van de licentie voor het Handboek Bomen;

- De boomsoortkeuze, hieronder vallen onder andere de herkomst, te bereiken kroonvorm, sierwaarde, gevoeligheid voor ziekten en aantastingen en mogelijke vormen van overlast;
- Ander gebruik van de groeiplaats van de boom, met name kabels en leidingen, verhardingen voor parkeerplaatsen en fiets- en voetpaden;
- Mogelijke technische oplossingen om de beschikbare ondergrondse groeiruimte te vergroten;
- Het toepassen van specifieke wortelgeleidende constructies zoals antiwortelschermen, boomkragen, bomengranulaat en boombunkers.

Uitvoeringsfase

Het is vanzelfsprekend dat eisen en randvoorwaarden ten aanzien van bomen in een uitvoeringsbestek leidend zijn. Ook is een adequaat toezicht op de uitvoering essentieel. Een aantal eisen die voor het behoud van bestaande bomen in een bestek kunnen worden opgenomen zijn na te lezen in het Handboek Bomen 2014, hoofdstuk 2, Werken rond bomen (2.17).

Wanneer werkzaamheden uit het bestek door strikte naleving van deze genoemde punten niet mogelijk zijn, kan na overleg met de gemeentelijk boomdeskundige tot maatwerk worden besloten. Dit wordt per geval bekeken.

Geef bomen de ruimte

Van nature groeien bomen niet in een door mensen ontworpen en gebouwde omgeving, maar in de vrije ruimte van vlakten, heuvels en bergen. Hier kunnen zij zich zelfstandig en voluit ontwikkelen, zowel solitair als in groepsverband. Boomsoorten kiemen en groeien op de locaties die daarvoor het meest geschikt zijn. Beheer is niet nodig, bomen reageren vanuit hun eigen systeem op de natuurlijke omgeving. Hier bereiken zij soms een leeftijd van vele honderden jaren voor ze afsterven en weer onderdeel worden van de natuurlijke kringloop.

De door mensen ontwikkelde en gedomineerde omgeving (dorpen en steden) verwacht van bomen dat ze zich op dezelfde wijze gedragen als in de vrije natuur. Maar de (groei)omstandigheden in bebouwd gebied verschillen enorm van die in de vrije natuur, waardoor bomen over het algemeen beduidend minder functioneren. Er zijn veel inspanningen in de vorm van tijd, geld en menskracht noodzakelijk om bomen in de bebouwde omgeving minimaal voldoende maar liever nog goed en veilig te laten functioneren. In de vaak ernstig 'boomvijandige omgeving' van dorp en stad is het van het grootste belang uit te gaan van het principe 'de juiste boom op de juiste plaats'.

Bovengrondse ruimte

De voor een boom noodzakelijke bovengrondse ruimte wordt bepaald door de ruimte die de volwassen boomkroon nodig heeft. De soorteigen boomgrootte (eerste, tweede of derde grootte), de kroonvorm en de uiteindelijk te bereiken opkroonhoogte bepalen deze ruimte.

De kwaliteit van de bovengrondse ruimte wordt voor bomen bepaald door een aantal elementen. Deze worden *hierna* toegelicht.

- De afstand tot gebouwen en straatmeubilair. Fors uitgroeiende bomen kunnen hier voor diverse negatieve effecten zorgen: het ontnemen van het zicht op bebordingen, het 'aanraken' van gevels, een teveel aan schaduwwerking.
- Windinvloed. Hieronder vallen ook ruk- en valwinden rond (hoge) gebouwen en een stevige tocht (trek) in bepaalde straten. Lokaal kunnen hierbij hoge windsnelheden voorkomen. Voor de aanwezige bomen kan dit in elk geval takbreuk tot gevolg hebben of instabiliteit bij een niet goed ontwikkeld wortelgestel. Juist op deze locaties moet hier bij de boomsoortkeuze rekening mee worden gehouden om vormen van overlast (bijvoorbeeld veel takbreuk) te voorkomen.
- Luchtverontreinigingen in (binnen)steden, langs (snel)wegen en op bedrijventerreinen. Bij bomen leidt dit tot een verminderde conditie en een slechte ontwikkeling. Ook hier moeten boomsoorten worden geselecteerd die in enige mate resistent tegen deze invloeden zijn. Tegenwoordig is ook bekend dat het juist bomen zijn die de schadelijke effecten van verkeer (fijnstof) door hun aanwezigheid kunnen verminderen: met de bladeren vangen bomen een groot gedeelte van het fijnstof af.
- Afstand van de stam(men) tot verkeer. Waar mogelijk kunnen, als verkeersgeleidende maatregel, bomen worden aangeplant. Wel is er dan risico op aanrijdschade, door ongevallen of bij parkeren. Dit geeft wonden die de boom verzwakken en toegang bieden voor aantastingen (schimmels, bacteriën). Daarnaast moet worden gelet op de invloed van gladheidsbestrijding op bomen: het wegeenzout brengt vaak schade tot aan bomen die langs straten en doorgaande wegen staan. Ook hier geldt weer een juiste boomsoortkeuze: sterke bomen met een relatief geringe gevoeligheid voor strooizout.

Ondergrondse ruimte

Hoe hoger de kwaliteit van de groeiplaats, des te beter ontwikkelt de boom zich. In elk geval bepaalt de laagste groeiplaatseis de kwaliteit van de groeiplaats. De normen zijn soort- en bodemafhankelijk.

Groeiplaatseisen zijn in ieder geval:

- Bodemkwaliteit;
- Lucht- en vochthuishouding;
- Voedingselementen (vooral mineralen);
- Bodemleven;
- Zuurgraad en zoutgehalte.

Het Handboek Bomen 2014, hoofdstuk 4, Aanleg groeiplaatsen voor bomen, gaat uitgebreid in op de eisen die hieraan worden gesteld.

Kabels en leidingen

Voor ontgravingen in openbaar terrein is een vergunning noodzakelijk. De gemeente Leiderdorp toetst bij een ontgravingsvergunning altijd de mogelijke gevaren van het uit te voeren graafwerk voor bomen.

De randvoorwaarden voor graafwerkzaamheden en andere bodembewerkingen zijn terug te lezen in het Handboek Bomen 2014, hoofdstuk 2, Werken rond bomen.

Een harde randvoorwaarde is dat wortels met een diameter van meer dan 5 centimeter bij graafwerkzaamheden niet beschadigd mogen worden. Beschadiging hiervan heeft namelijk direct gevolgen voor de stabiliteit (en dus de veiligheid) en de conditie van bomen.

Als het onvermijdelijk is om in deze zone ontgravingswerkzaamheden uit te voeren, moet dit ofwel handmatig ofwel via de 'zuigmethode' (het machinaal wegzuigen van de grond tussen de beworteling) worden uitgevoerd. De grootst mogelijke voorzichtigheid moet in acht worden genomen.

De gemeente overlegt vooraf met (nuts)bedrijven over de bestaande en toekomstige ligging van tracés bij nieuw aan te leggen kabels en leidingen. Bij nieuwbouwlocaties wordt een speciale zone aangewezen voor alle kabels en leidingen. Ze worden zo veel mogelijk geclusterd, waardoor de ondergrondse groeirimte voor bomen toeneemt en toekomstige werkzaamheden beter uit te voeren zijn. Een voorbeeld hiervan is te vinden in het 'Instemmingsbesluit kabels en leidingen' van de gemeente Leiderdorp.

Bedrijven die grondwerkzaamheden verrichten moeten zich houden aan de algemene regelgeving van de gemeente Leiderdorp bij het vellen en/of beschadigen van bomen. In voorkomende gevallen wil de gemeente vaker gebruik maken van het recht om de schade aan bomen door werkzaamheden te verhalen op de veroorzaker.

Toezicht op de uitvoering van werkzaamheden bij bomen door een gemeentelijke toezichthouder is noodzakelijk om te kunnen aantonen wanneer er schade is toegebracht. De gemeente zet in op het vooraf schouwen van de staat van bomen bij werkzaamheden (een 'nulmeting') en het bij oplevering nogmaals uitvoeren van een boominspectie. Voorafgaand aan alle werkzaamheden in en om bomen legt de gemeente in het werkbestek concreet vast dat tegenover een schade een boete staat (boeteclausule). Ontstaat er toch onduidelijkheid en mogelijk discussie over de mate van de schade en de hoogte van de boete, dan wordt een taxateur van de NVTB ingeschakeld.

Bescherming tijdens werkzaamheden

Bomen kunnen ernstig te lijden hebben van werkzaamheden zoals maaien, graven, bouwen, ophogen, bronbemaling en het tijdelijk stallen van materieel en/of bouwmaterialen onder de kroonprojectie. Het is niet ongebruikelijk dat pas na enige tijd, soms jaren, de gevolgen van (bouw)werkzaamheden bij de boom zichtbaar worden. Uitvoerders van civiele constructies missen vaak de kennis en het bewustzijn van de effecten die hun handelingen op bomen kunnen hebben. Het is dan ook noodzakelijk dat de gemeente Leiderdorp in de groentoets al aangeeft hoe bomen bij werkzaamheden beschermd moeten worden. De gemeente Leiderdorp hanteert de bepalingen uit het Handboek Bomen 2014, hoofdstuk 2, Werken rond bomen, als basisvoorwaarden. Standaard wordt dit ook meegezonden bij een bouwvergunning.

5. Communicatie

Groen is een visitekaartje voor de gemeente, het geeft de gemeente een gezonde uitstraling, creëert recreatiemogelijkheden, zorgt voor een variatie aan flora en fauna en fleurt bovendien de wijken op. De gemeente is zich bewust van haar verantwoordelijkheid om het groen continu op een kwalitatief hoger peil te brengen en onderneemt hier dan ook initiatieven toe.

Communicatie over groen binnen de gemeente Leiderdorp vindt op verschillende niveaus plaats. Het gaat hierbij niet alleen om informeren, maar ook het betrekken van inwoners bij beleidsplannen en het positief beïnvloeden van de beeldvorming over het groen in Leiderdorp.

Inwoners spelen een steeds belangrijkere rol bij het uitvoeren van het gemeentelijk groenbeleid. Het groen bepaalt immers in grote mate de kwaliteit van de woonomgeving. Inwoners zijn een belangrijke bron van informatie en tevens een partner bij het uitvoeren van het groenbeleid.

Interne communicatie

Het thema 'bomen' heeft onlosmakelijke verbindingen met andere beleidsgebieden van de gemeente, zoals verkeer, kabels en leidingen, openbare verlichting maar ook ruimtelijke ordening en ontwerp.

Om de belangen van de bomen veilig te stellen is het van belang dat iedereen elkaar tijdig informeert over plannen in de openbare ruimte en dat de juiste interne groepen tijdig betrokken worden bij de planvorming, conform de methode Projectmatig Realiseren (PMR). Behalve de beleidsinhoudelijke medewerkers betreft het hier ook het tijdig betrekken van een communicatieadviseur. Zo kan per plan of project tijdig in beeld gebracht worden hoe en op welk niveau de omgeving betrokken kan worden.

Binnen de gemeente Leiderdorp is intensieve communicatie vooral van belang bij het voorbereiden, opstarten en uitvoeren van ruimtelijke projecten. Het 'Draaiboek ruimtelijke projecten' en het technische handboek gelden hierbij als uitgangspunten.

Informatie, participatie en voorlichting

Informatie

De gemeente Leiderdorp informeert haar inwoners over onderhoudswerkzaamheden, ziektebestrijding en boomveiligheidscontroles via 'Gemeente aan Huis', de gemeentelijke nieuwspagina in het Leiderdorps Weekblad, de website www.leiderdorp.nl, de digitale nieuwsbrief en via social media. Social media bieden de mogelijkheid om te monitoren hoe inwoners denken over de plannen en hierop in te spelen.

Participatie

De gemeente Leiderdorp vindt het belangrijk om meer samen te werken met de omgeving. Inwoners, bedrijven, verenigingen en organisaties worden als partners gezien bij het opstellen en uitvoeren van plannen. Waar mogelijk wordt de omgeving in een vroeg stadium betrokken, zodat deze kan meedenken en meebeslissen. Een voorbeeld hiervan is het maken van keuzes ten aanzien van mogelijke boomsoorten en locaties van bomen.

Voorlichting

Goede voorlichting is belangrijk om de omgeving bewust te maken van het belang van een kwalitatief goed bomenbestand. In Leiderdorp vinden diverse activiteiten plaats die hieraan bijdragen, zoals excursies in de heemtuin en milieueducatie via het Milieu Educatief Centrum (MEC). Ook binnen het onderwijs wordt hier aandacht aan besteed, onder andere door deel te nemen aan de Nationale Boomfeestdag.

Tevens draagt de gemeente Leiderdorp actief bij aan het informeren van professionals die binnen Leiderdorp beroepsmatig met bomen te maken hebben. Zij dienen op te hoogte te zijn van de geldende wetten en kaders met betrekking tot bomen. De gemeente heeft hierin de rol van voorlichter voor (onder andere) nuts- en bouwbedrijven, projectontwikkelaars en architecten. Een belangrijk middel hiervoor is het Handboek Bomen.

Bijlagen

Bijlage 1

Begrippenlijst

Bijlage 2

Criteria voor waardevolle bomen

Bijlage 3

Criteria voor onacceptabele overlast

Bijlage 1 – Begrippenlijst

In deze bijlage worden termen toegelicht uit het Bomenbeleidsplan 2017 van de gemeente Leiderdorp. De definities en toelichtingen zijn afkomstig uit de *volgende* bronnen:

- Handboek Bomen 2014
- Begrippenlijst bomenbeleidsplan Leiderdorp 2011
- www.wikipedia.nl
- www.encyclo.nl

Bezonningssuren

Bezonning verwijst naar het dagelijks totaal aantal directe (zon)lichturen op een locatie. Het aantal varieert al naar gelang het seizoen; gering tot minimaal tijdens de winter, toenemend tot maximaal tijdens de zomer.

Bijzonder waardevolle boom

Een bijzondere beschermwaardige houtopstand met een relatief hoge leeftijd, ouder dan 50 jaar, en met een bijzondere dendrologische, natuurwetenschappelijke of cultuurhistorische waarde, of een bijzondere functie voor de omgeving. Deze houtopstand is opgenomen op de gemeentelijke lijst met bijzonder waardevolle bomen.

Biodiversiteit

Biodiversiteit is een term die wordt gebruikt om een grote (plaatselijke) verscheidenheid aan dieren, planten en habitats aan te wijzen. Biodiversiteit zorgt, door de interactie met omgevingsfactoren, voor ecosystemen waarin organismen kunnen leven.

Blijver

Een of meerdere bomen die tijdens een dunning blijven staan en op termijn zullen profiteren van de groeiruimte die ontstaat door het verwijderen van de wijkers (zie **Wijker**). Dit kan zowel in het bos als in lanen plaatsvinden, in dit laatste geval staan de blijvers om-en-om, waarbij de wijkers er op termijn tussenuit gehaald worden.

Bomen Effect Analyse

Een Bomen Effect Analyse (BEA) maakt inzichtelijk wat de gevolgen zijn van een voorgenomen project of werk voor de ter plaatse aanwezige bomen. Het uitgangspunt van de BEA is dat bomen, in het perspectief van de projectuitvoering, in hun huidige verschijningsvorm op dezelfde standplaats in ongewijzigde toestand duurzaam behouden blijven. De resultaten van de BEA kunnen worden meegenomen in verdere besluitvorming rond de bouw of aanleg.

Bomengranulaat

Bomengranulaat is specifiek voor bomen samengesteld, voor toepassing onder verhardingen. Het maakt wortelontwikkeling mogelijk in combinatie met specifieke belastingseisen.

Bomenstichting

Landelijke stichting, gevestigd in Amsterdam, die zich via vrijwilligers inzet voor het behoud van bomen. De stichting voert onder andere de regie over de nationale lijst monumentale bomen. Opname op deze lijst biedt bomen echter geen wettelijk beschermde status. Wel wordt de lijst door gemeenten gehanteerd als inspiratie en richtlijn voor de eigen bomenlijst. Na vaststelling door de gemeenteraad genieten bomen op een lokale lijst een bij verordening (zie **Verordening**) beschermde beleidsstatus.

Boom

Een houtig overblijvend gewas, waarvan de dwarsdoorsnede van de stam, of (bij een boom met meerdere stammen) de dwarsdoorsnede van één van de stammen minimaal 15 cm bedraagt (gemeten op 130 cm boven het maaiveld (zie **Maaiveld**)).

De dwarsdoorsnede kan kleiner zijn dan 15 cm gemeten op 130 cm boven het maaiveld wanneer sprake is van:

- een monumentale boom of bijzondere beschermwaardige houtopstand als bedoeld in artikel 6 van de verordening;
- een houtopstand onderdeel uitmakend van de Hoofdgroenstructuur (zie **Hoofdgroenstructuur**);
- een houtopstand in het kader van een herplant- of instandhoudingsplicht als bedoeld in artikel 13, 18 en 20 van de verordening.

Boom in openbaar groen / op openbaar terrein

Een boom met een standplaats op het terrein van een overheid, bijvoorbeeld gemeente, provincie, waterschap of Rijkswaterstaat.

Boombunkers

Een boombunker is een groeiplaatsconstructie die speciaal is bedoeld voor bomen in verhardingen. De constructie bestaat uit kunststof kratten of betonelementen onder het maaiveld en de verharding. Een boombunker biedt de mogelijkheid voor zware belasting bovengronds (verkeer, parkeren) terwijl ondergronds de boomwortels zich op een gezonde wijze kunnen ontwikkelen.

Boomkratten zie **Boombunkers****Boomkroon**

De boomkroon of kruin is het bovenste gedeelte van een boom vanaf het punt dat de opgaande stam is voorzien van een samenstel van dikke en dunne takken met twijgen en loten. Hieraan zitten bij loofbomen de bladeren, bij naaldbomen de naalden.

Boomtechnisch expert

Een theoretisch en praktisch deskundige op het gebied van bomen en aanverwante bomenzaken, vaak voorzien van het certificaat 'European Tree Technician'.

Bronbemaling

Bronbemaling is een proces waarbij op verschillende plaatsen grondwater wordt opgepompt en via een leiding wordt afgevoerd, om plaatselijk en tijdelijk de grondwaterspiegel te verlagen.

Contramal

Met de term contramal wordt in de openbare ruimte bedoeld dat een zekere zaak tegenwicht biedt tegen een bepaalde ontwikkeling: 'Groene polders vormen een contramal voor de dicht bebouwde stad'.

GBI

GBI is een digitaal beheersysteem voor groenvoorzieningen.

Gemeentelijke bomen

Bomen die in eigendom zijn van de gemeente.

Geogrid

Een geogrid is een roosterweefsel dat als een soort funderingsrooster wordt toegepast, vooral bij autowegen en spoorwegen. Geogrids gaan spoorvorming op wegen tegen en worden bijvoorbeeld ook toegepast bij stabilisatie of wapening van grond of ter voorkoming van afschuiving bij taluds.

Geotextiel

Geotextiel is een doorlaatbare textielsoort, die voornamelijk gebruikt wordt als scheiding, filter, drainage, erosiebescherming en wapening in combinatie met grond-, water- en wegebouwkundige toepassingen.

Gerief(hout)bosje

Houtopstand in de vorm van een klein bosje rond of naast het erf of op een kavel in polders, geplant door boeren ten behoeve van de houtvoorziening (gereedschappen, opstallen, brandhout) op het vroegere boerenbedrijf. Waar sprake is van een begraafplaats van vee dat aan veepest is overleden, wordt ook gesproken van 'pestbosje'.

Grienden

Een griend is een in regelmatige rijen aangelegde beplanting van wilgen, die telkens in een cyclus van enige jaren wordt afgezaagd. De opbrengst bestaat uit (jonge) wilgentenen.

Groeiplaatseisen

De eisen die aan een plantlocatie van een boom worden gesteld, zodat de boom kan uitgroeien tot een gezonde volwassen boom.

Groeiplaatsverbetering

Het bij aanplant of tijdens de groei van een boom verbeteren van geconstateerde tekortkomingen van de groeiplaats, bijvoorbeeld door het inbrengen van meststoffen, het opheffen van bodemverdichting of het verbeteren van de vochttoestand door drainage of (bij droogte) infiltratie van water.

Groentoets

Een beoordeling voor alle beplantingen, inclusief bomen, van de gevolgen van voorgenomen bouw- of aanlegwerkzaamheden. Deze uitgebreide BEA (zie **Bomen Effect Analyse**) voorziet in een plan van aanpak voor mitigerende en compenserende maatregelen die ervoor zorgen dat de effecten van de geplande ruimtelijke ontwikkeling op de kwaliteit van al het groen op en nabij de locatie van de ontwikkeling niet zal afnemen en liefst nog zal toenemen.

Hakhoutwal

Smalle strook opgaande (boom- of struweel)beplanting die is geplant op een grondlichaam en wordt beheerd als hakhout ten behoeve van geriefhout en/of hardhout. De bomen lopen, nadat ze tot op circa 30 à 50 cm zijn teruggesnoeid, op de stronken opnieuw uit. Een boom die beheerd is als hakhout mag, zonder vergunning, teruggesnoeid worden.

Herplantfonds

Gemeentelijk fonds voor uitbreiding van houtopstanden.

Hoofdgroenstructuur

De opbouw en onderlinge samenhang van de beplanting(en) in een bepaald gebied, in relatie tot het desbetreffende gebied. Deze structuur is vastgelegd in het Groenstructuurplan Leiderdorp.

Houtsingel

Een houtsingel is een lijnvormig landschapselement, bestaande uit een of meer rijen opgaande bomen. Dit landschapselement vertoont overeenkomsten met een houtwal, maar is echter op maaiveldniveau aangeplant en niet op een verhoogd grondlichaam. Bij een hakhoutwal (zie **Hakhoutwal**) lopen bomen na te zijn teruggezet (snoei tot 30 à 50 cm hoogte) opnieuw uit.

Houtopstand

Een of meerdere bomen, een houtsingel of houtwal, hakhout of een grotere (al dan niet lijnvormige) beplanting van heesters en struiken of een beplanting bestaande uit bosplantsoen. Dit is het kernbegrip van de verordening op de beplantingen.

Inboeten

Inboeten is het opnieuw inplanten van bomen op die plaatsen waar eerder exemplaren zijn uitgevallen.

Kandelaberen

Kandelaberen is een snoeitechniek waarbij de takken van een boom worden afgezaagd, waardoor de (dan kale) boom het uiterlijk van een kandelaar of kandelaber krijgt.

Koebocht

Een vaak korte, eenrijige houtsingel, bestaande uit wilgen, elzen of populieren bedoeld als windkering die (soms in een wig of knik in een hoek van een perceel) werd aangeplant om beschutting te geven tijdens het handmatig melken van koeien. Van belang als mogelijke cultuurhistorische waarde van waardevolle bomen.

Kroonprojectie

De kroonprojectie is de zone onder de boomkroon die gelijk loopt aan de buitenrand van de kroon. Dit geldt als de zone waarin zich gewoonlijk de meeste wortels bevinden, waardoor het schadelijk is voor bomen om binnen die zone te graven.

Kroonschade

Schade die optreedt aan de kroon (zie **Boomkroon**) van een boom.

Kroonvorm

De vorm die de kroon van een boom op volwassen leeftijd van nature aanneemt.

Maaiveld

Het maaiveld geeft de hoogte van het grondoppervlak aan, of eigenlijk het grensvlak tussen ondergrond en de atmosfeer erboven.

Microklimaat

De op een zeer kleine schaal gemeten, afwijkende omstandigheden ten opzichte van het algemeen geldende klimaat ter plaatse.

Mitigerende maatregelen

'Verzachtende' maatregelen die in stand te houden bomen beschermen tijdens de uitvoeringsfase van een ruimtelijk project. Hierbij kan onder andere worden gedacht aan stamommanteling en het instellen van een graafvrije zone binnen de kroonprojectie.

Monetaire boomwaarde

De waarde van een boom zoals getaxeerd volgens de meest recente richtlijnen van de Nederlandse Vereniging van Taxateurs van Bomen (NVTB). De richtlijnen gelden als de meest deskundige methodiek voor de wijze waarop de geldwaarde van bomen kan worden vastgesteld en wordt ook erkend in de rechtspraak.

Monumentale boom

Een beschermwaardige houtopstand met een relatief hoge leeftijd (minimaal 80 jaar) en met een bijzondere schoonheid, zeldzaamheidswaarde of een bijzondere functie voor de omgeving.

Omgevingsvergunning, activiteit kappen

De omgevingsvergunning is een vergunning voor bouwen, milieu, natuur en ruimte en vervangt sinds 1 oktober 2010 de voorheen verschillende losse vergunningen. De vroegere 'kapvergunning' is opgenomen in dit vergunningsstelsel als 'omgevingsvergunning, activiteit kappen'. Iedere gemeente vult het eisen- en voorschriftenpakket voor het vellen van bomen (zie **Vellen van bomen**) naar eigen inzicht in. De gemeente Leiderdorp heeft een Verordening op de beplantingen.

Opkroonhoogte

De lengte van de takvrije stam. Deze lengte wordt bepaald aan de hand van de wettelijk vastgelegde, minimaal vereiste doorrijhoogte. Dit verschilt per wegtype: voor autowegen geldt 4,6 meter, overige wegen en straten 4,2 meter en voor voet- en fietspaden bedraagt deze 2,5 meter.

Particuliere boom

Een boom die zich op particuliere grond bevindt: inwoners maar ook bedrijven, stichtingen of verenigingen kunnen boomeigenaar zijn.

Private bomen zie Particuliere boom

Quickscan

Een quickscan is een beperkt vooronderzoek van de **groentoets**. Het doel is een globale evaluatie, waarbij bepaald wordt of aanwezige beplanting mogelijk beïnvloed kan worden door voorgenomen werkzaamheden. De resultaten van de quickscan kunnen aanleiding zijn voor een uitgebreidere analyse in de groentoets.

Vellen (van een boom)

Het verwijderen ('kappen') van een boom op machinale of (sporadisch bij zware bomen, soms bij lichtere bomen) op handmatige wijze waarbij de stam wordt omgezaagd en de boom van de locatie wordt afgevoerd. De overgebleven stronk oftewel stobbe kan eventueel mechanisch (met een stobbenfrees) worden verwijderd.

Verordening

Een verordening is een voor burgers algemeen bindende regeling, vastgesteld door bijvoorbeeld een gemeenteraad.

Waarborgfonds

Het waarborgfonds is een uitvloeisel van de Wet Aansprakelijkheidsverzekering Motorrijtuigen. Op grond van die wet moeten alle motorrijtuigen (auto's, motoren, bussen, vrachtauto's, brom- en snorfietsen enz.) in Nederland verzekerd zijn tegen wettelijke aansprakelijkheid. Dat is de aansprakelijkheid voor schade die aan anderen wordt toegebracht. Daardoor kan degene die schade lijdt, gewoonlijk een verzekeringsmaatschappij voor de schade aanspreken. Soms kan dat echter niet. Bijvoorbeeld omdat de bezitter/houder van het motorrijtuig geen verzekering heeft afgesloten. Of omdat de bestuurder zich uit de voeten heeft gemaakt zonder naam en adres achter te laten. In dat soort situaties kan vaak het Waarborgfonds Motorverkeer uitkomst bieden.

Wijker

Een of meerdere bomen die tijdens een dunning worden verwijderd ten gunste van de groeiruimte van de overblijvende bomen, de blijvers (zie **Blijver**). Dit kan zowel in het bos als in lanen plaatsvinden, in dit laatste geval worden de wijkers om-en-om verwijderd.

Wortelzone

Onder wortelzone wordt verstaan de grondlaag waarin levende wortels aanwezig zijn, meestal beschouwd als de laag waarin zich het overgrote deel van de beworteling bevindt.

Zorgplicht

Wettelijke verplichting van boomeigenaren (gemeenten, provincies, beheerorganisaties, maar ook particulieren) om de bomen in eigendom zo te verzorgen dat (letsel)schade door deze bomen in principe zoveel mogelijk wordt voorkomen. Wanneer toch (letsel)schade ontstaat, maar blijkt dat de boomeigenaar door tijdig en juist onderhoud aan de zorgplicht heeft voldaan, zal aansprakelijkheid nader bewezen moeten worden.

Bijlage 2 – Criteria voor waardevolle bomen

Hieronder wordt uiteengezet wat de criteria voor waardevolle bomen precies inhouden.

Beeldbepalendheid

Een boom kan een bijdrage leveren aan het karakter of de herkenbaarheid van een straat, wijk of zelfs een heel dorp. Het is een echte verschijning en heeft daardoor voor de beeldkwaliteit van de leefomgeving een grote waarde. Dat is beeldbepalendheid. Een boom kan door zijn omvang, locatie of de manier van groeien of planten beeldbepalend zijn.

Omvang

Als de boom maar vanuit één windrichting zichtbaar is, is de omvang van belang om beeldbepalend te kunnen zijn. We bedoelen hier een omvang vanaf 60 centimeter (stamdiameter). Is de boom vanuit alle windrichtingen zichtbaar, dan is de omvang geen randvoorwaarde.

Locatie

Een bijzondere, opvallende of aansprekende locatie van de boom kan mede bepalend zijn voor zijn nominatie op de Lijst van Waardevolle en Monumentale Bomen. Een boom die op een markante plek staat, wordt eerder genomineerd dan dezelfde boom die op een achteraflocatie staat.

Manier van groeien en planten

Soms is de boom op zo'n manier geplant of gegroeid dat dit van invloed is op de manier waarop een boom zich manifesteert. Bijvoorbeeld hoe de boom groeit ten opzichte van andere bomen. In specifieke gevallen geldt dit ook voor bomen in groepen. Dan is niet de boom alleen maar de groep bomen beeldbepalend. Bijvoorbeeld bij een groep van twee of drie bomen die samen één kroon vormen.

Waar staan deze bomen in Leiderdorp?

Op diverse plekken langs de weg, in parken, en ook in voor- en zijtuinen van de bewoners van Leiderdorp staan beeldbepalende bomen. De vorm van de boom, habitus genoemd, is zichtbaar vanuit openbaar toegankelijk gebied. Soms gaat het om een boom die in de achtertuin van een bewoner staat.

Ecologische waarde

Bomen en houtopstanden zijn belangrijk voor het voortbestaan van bepaalde flora en fauna. Vaak gaat het hier om een structurele functie voor een bepaalde dier- of plantensoort. Denk bijvoorbeeld aan een kolonieboom van blauwe reigers, jarenlang komen de dieren op deze plek. Of een groeiplaats voor een bijzondere korstmosssoort, maretak of andere bijzondere plantensoorten. Ook kunnen bomen en houtopstanden als geleiding of verblijfplaats dienen voor vleermuizen. Daarnaast kunnen streekeigen, inheemse soorten van belang zijn vanwege de waarde als autochtoon plantmateriaal door hun genetische oorspronkelijkheid.

Cultuurhistorische waarde

Bomen kunnen onderdeel zijn van de lokale geschiedenis of een bepaalde cultuurhistorische betekenis hebben. Het meest bekend zijn de herdenkingsbomen die ter gelegenheid van bijzondere gebeurtenissen zijn geplant. Maar er kan ook gedacht worden aan groene elementen die essentieel zijn voor een bepaald landschapstype. Oude knotbomen of houtwallen in het bebouwde gebied bijvoorbeeld markeren vaak vroegere erf- en perceelgrenzen.

Een boom met cultuurhistorische waarde kan zijn:

- Herdenkingsboom
- Grensboom
- Markeringsboom
- Bakenboom
- Ensemble met historisch pand
- Boom in historische houtwal
- Verzetsboom
- Buurtboom
- Karakteristieke snoeivorm
- Ooggetuigenboom

Uit het erfgoedbeleid blijkt of een boom van cultuurhistorische waarde is.

Zeldzaamheid, uniciteit of dendrologie

Voor Leiderdorp is een boom zeldzaam als er minder dan vijf volwassen exemplaren voorkomen binnen de gemeentegrenzen. Het gaat hierbij om boomsoorten en variëteiten. Een boom is uniek (uniciteit) door zijn grootte en/of groeivorm. Het is bijvoorbeeld de dikste, grootste of scheefste boom van de wijk of het dorp.

Met dendrologie wordt bedoeld dat een boomsoort boomkundig gezien waardevol is. Een exotische boomsoort of een bijzondere kweeksoort of variëteit bijvoorbeeld.

In 'Dendrologie van de lage landen' van J. de Koning en W. van den Broek (voorheen: 'Nederlandse dendrologie' van dr. B.K. Boom) staat aangegeven welke soorten en variëteiten voor Nederland zeldzaam zijn. Deze kunnen aangevuld worden met specifiek voor Leiderdorp zeldzame en bijzondere boomsoorten.

Landelijk Register van Monumentale Bomen

De Bomenstichting beheert het Landelijk Register van Monumentale Bomen. In het register staan ongeveer 15.000 bomen, lanen en boomgroepen. Op de website www.monumentalebomen.nl is te achterhalen waar deze bomen staan.

Randvoorwaarden

Hierna gaan we in op twee randvoorwaarden die bepalend zijn voor een echte nominatie op de Lijst van Waardevolle en Monumentale Bomen van Leiderdorp.

Plantjaar en boomgrootte

Een aansprekende omvang of leeftijd vergroot de waarde van een boom of houtopstand. In eerste instantie geldt het plantjaar van de boom als eis. Van niet alle bomen is het plantjaar bekend, er is dan geselecteerd op basis van de stamdiameter en -omvang.

Een boom wordt in de gemeente Leiderdorp waardevol genoemd als het plantjaar meer dan 50 jaar geleden is (vergelijkbaar met een stamdiameter van meer dan 50 centimeter op 1,3 meter boven maaiveld in geval van een onbekend plantjaar).

Of:

Als door alle omstandigheden (groeiplaats, ondergrondse en bovengrondse ruimte) aangenomen kan worden dat voor de boom een ambitieleeftijd van 80 jaar redelijkerwijs haalbaar is.

Technische levensduur

De boom moet een resterende technische levensduur hebben van meer dan 6 jaar.

Bomen met een zeer slechte levensverwachting komen niet in aanmerking voor aanwijzing.

De technische levensduur wordt door een boomspecialist op deskundige wijze vastgesteld. Het gaat hierbij om een boomspecialist met het certificaat European Tree Technician of een vergelijk niveau.

Voor het bepalen van de technische levensduur zijn de *volgende* aspecten van belang:

- De conditie van de boom in relatie tot het herstelvermogen van de boomsoort;
- De mate waarin er sprake is van mechanisch onherstelbare veiligheidsproblemen;
- De mate waarin er sprake is van parasitaire ziekten of aantastingen die het voortbestaan van de boom bedreigen;
- De mate waarin er sprake is van een afname in kwaliteit en/of kwantiteit van de ondergrondse groeiruimte.

Duurzame groeiplaats

Een boom kan vanaf aanplant al de status van waardevolle boom hebben. Bijvoorbeeld een herdenkingsboom. Maar ook een bijzondere boomsoort maakt de boom vanaf aanplant bijzonder en waardevol. Het is belangrijk dat zo'n jonge boom kan uitgroeien tot een volwassen waardevolle boom. Een duurzame groeiplaats is hierbij belangrijk, zodat de boom minimaal 80 jaar op deze plek kan blijven staan. De plek waar de boom groeit, de groeiplaats, moet zowel boven- als ondergronds gunstig zijn. Hiervoor zijn de normen voor groeiplaatsen uit het Handboek Bomen 2014 leidend. Bovengronds is er voldoende ruimte zodat de kroon, stam en de stamvoet goed kunnen doorgroeien, zich kunnen doorontwikkelen. En ondergronds is er voldoende vocht, zuurstof, voeding, doorwortelbare ruimte en een lage verdichtingsgraad van de bodem.

Bij de aanleg van een groeiplaats moet overigens wel rekening worden gehouden met kabels en leidingen in de grond.

Bijlage 3 – Criteria voor onacceptabele overlast

Hieronder wordt uiteengezet wat de criteria voor onacceptabele overlast precies inhouden.

Uitgangspunt is dat bomen niet gekapt worden vanwege overlast. Indien een geval van overlast voldoet aan één van onderstaande criteria, dan kan dat reden geven om, na vakkundig onderzoek, een omgevingsvergunning aan te vragen voor het kappen van de boom.

Last van:	Reden voor onderzoek naar mogelijkheden voor kap
Schaduwwerking	In de woning In de periode van 19 februari – 21 oktober minder dan 2 bezonningsuren per dag.
	In de tuin In de periode van 1 april – 1 oktober waarbij minimaal 2 bezonningsuren per dag mogelijk zijn en waarbij: <ul style="list-style-type: none">• 100% van de grootste of enige tuin met een oppervlakte tot 2 vierkante meter in de schaduw ligt, of:• 100% van een tuin met een oppervlakte tot 4 vierkante meter in de schaduw ligt (85% in de schaduw indien grootste of enige tuin), of:• 90% van een tuin met een oppervlakte tot 9 vierkante meter in de schaduw ligt (75% in de schaduw indien grootste of enige tuin), of:• 75% van een tuin met een oppervlakte vanaf 9 vierkante meter in de schaduw ligt.
Bestratingsopdruk	Als symptoombestrijding en structurele aanpassingen van de omgeving geen oplossing bieden én het geen waardevolle of monumentale boom of onderdeel van een structuur betreft.
Insecten	Als de overlast voldoet aan de gestelde criteria in het 'Protocol boomziekten en -plagen in het openbaar groen', elke mogelijke vorm van bestrijding niet werkt, en de groeiplaats geschikt is voor een nieuwe boom om gezond uit te groeien.
Vallende bladeren	Nooit
Takken	<ul style="list-style-type: none">• Als er ondanks regulier snoeien sprake is van schade aan particulier eigendom, of:• Als er meer dan één snoeibeurt nodig is om de overlast te verminderen. <p>Bij waardevolle en monumentale bomen wordt meer schade en snoeiwerk geaccepteerd.</p>
Schotelantennes	Nooit
Vruchtval	Nooit

HEEFT U VRAGEN?

✉ INFO@LEIDERDORP.NL

☎ 071 54 58 500

GEMEENTE LEIDERDORP

POSTBUS 35

2350 AA LEIDERDORP